

MASARYKOVA UNIVERZITA V BRNĚ

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra sociální pedagogiky

**Brněnští monoteisté a jejich vztah k etnickým
skupinám**

aneb

**Rovnost, láska, tolerance – náboženské hodnoty - jsou
věřící pouze milující a tolerující?**

Bakalářská práce

Brno 2011

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Martina Vodičková

Vypracovala:

Kateřina Charšků

Bibliografický záznam

CHARŠKŮ, Kateřina. *Brněnští monoteisté a jejich vztah k etnickým skupinám : bakalářská práce*. Brno : Masarykova univerzita, Fakulta pedagogická, Katedra sociální pedagogiky, 2011., příl. Vedoucí diplomové práce Mgr. Martina Vodičková.

Anotace

Bakalářská práce „Brněnští monoteisté a jejich vztah k etnickým skupinám.“ je zaměřena na psychologii náboženství, předsudky a míru tolerance v multikulturní společnosti. Jejím cílem je nastínit, zda má náboženská víra a příslušnost člověka k určité konfesi vliv na míru jeho předsudků vůči odlišným etnickým skupinám, jako dílčího celku všeobecného pojmu tolerance. Jako výzkumný vzorek je použit výběrový soubor mužů ve věku 20 až 35 let, kteří žijí v Brně a jeho blízkém okolí, a kteří jsou českými občany nebo zde žijí déle než 5 let.

Annotation

This thesis entitled Brno Monotheists and Their Relationship to Ethnic Groups focuses on the psychology of religion, prejudice and the level of tolerance in a multicultural society. It aims to discuss whether religion and a membership of persons to a particular confession impacts their level of prejudice against different ethnic groups representing a particular component of tolerance as a general term. The research sample used includes a selected set of men aged between 20 and 35 years who live in Brno and in its close proximity, who are Czech citizens or those who have been living there for more than 5 years.

Klíčová slova

Náboženství, tolerance, psychologie, multikulturní společnost

Keywords

Religion, toleration, psychology, multicultural society

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci zpracovala samostatně a použila jen prameny uvedené v seznamu literatury.

Souhlasím, aby moje práce byla uložena na Masarykově univerzitě v Brně v knihovně Pedagogické fakulty a zpřístupněna ke studijním účelům.

V Brně dne

Kateřina Charšků

Ráda bych na tomto místě vřele poděkovala Mgr. Martině Vodičkové za pomoc a cenné rady, které mi při zpracování mé diplomové práce poskytla.

V Brně dne

Kateřina Charšků

Obsah

ÚVOD	6
1. NÁBOŽENSTVÍ.....	8
1.1 Třídění náboženství	8
1.2 Světová náboženství	10
2. MONOTEISTICKÁ „BRNĚNSKÁ“ NÁBOŽENSTVÍ	13
2.1 Křesťanství	13
2.1.1 Římskokatolická církev	14
2.1.2 Pravoslavná církev	16
2.1.3 Evangelické církve	18
2.2 Judaismus	19
2.3 Islám	23
3. TOLERANCE	27
3.1 Náboženství a předsudky.....	28
3.2 Psychologie náboženství	31
4. NÁBOŽENSTVÍ V MULTIKULTURNÍ SPOLEČNOSTI	32
5. METODOLOGIE	34
5.1 Cíl výzkumného šetření.....	34
5.2 Charakteristika výzkumného vzorku.....	34
5.3 Výzkumná metoda.....	35
5.4 Realizace výzkumu.....	36
5.5 Analýza dat.....	36
5.5.1 Úvodní otázky	37
5.5.2 Otázka č. 5: Vztah k menšinám.....	38
5.5.3 Otázka č. 6 a 7: Vstřícnost ČR vůči cizincům	39
5.5.4 Otázka č. 8: Vztah ČR k žadatelům o azyl.....	39
5.5.5 Otázka č. 9: Problematika jiných národností na našem území.....	39
5.5.6 Otázka č. 10: Zaměstnávání cizinců.....	40
5.5.7 Otázka č. 11: Vztah respondentů k přistěhovalcům.....	40

ZÁVĚR	42
RESUMÉ.....	44
SUMMARY	45
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A INTERNETOVÝCH ZDROJŮ	46
PŘÍLOHY	50

ÚVOD

Téma své bakalářské práce jsem si vybrala na základě svého dlouholetého zájmu o religionistiku a témata spojená s náboženstvím a multikulturou.

Podle sčítání lidu z roku 2001 (Tab. 1) je většinová populace ČR „59“% bez vyznání. To znamená, že jsme sekularizovaná společnost, jejíž přístup k náboženství je víceméně pasivní. Zbytek obyvatelstva se ve většině hlásil k církvi římskokatolické, dále pak k církvi československé husitské, následovala českobratrská církev evangelická. Zbytek věřících se hlásilo k judaismu a islámu, ale bylo to velice zanedbatelné procento, stejně tak jako několik tisíc obyvatel hlásících se k buddhismu.¹

Náboženství a tolerance. Dvě slova, dva pojmy, o kterých se skoro nikdo nebojí říci, že spolu souvisí. A je tomu opravdu tak! Ale jaký je jejich vztah? Pozitivní? Negativní? Neutrální? Je tu vůbec nějaký konkrétní vztah? Křesťanské církve se hlásí k solidaritě a pomoci potřebným, federace židovských obcí poukazuje na svoji sociální, kulturní a vzdělávací činnost, mezi islámské hodnoty patří rovnost všech před Bohem. Na druhé straně, ve jménu náboženství, se po celé lidské dějiny vraždí jednotlivci i skupiny, pro nic víc než právě jejich odlišnost.

Témata velkých náboženských skupin jsou universalistická a kladou důraz na bratrství. Hlásají Pravdu. Absolutní a definitivní. Již po těchto větách vyplývá jistý paradox. Absolutní Pravda, jediná pravdivá obecně platná doktrína platící bez rozdílu pro všechny². Vylučuje toto tvrzení toleranci nebo záleží na povaze každého jednoho člověka?

Teoretická část této práce je rozdělena na 4 kapitoly. Kapitola jedna s názvem Náboženství ukáže na třídění náboženství a přiblíží více některá světová náboženství. Kapitoly druhá je o náboženstvích, ze kterých vycházím při svém výzkumu. Pojednává o historii i současnosti jednotlivých církví. Kapitoly tři seznámí čtenáře s tolerancí a

¹ Český statistický úřad [online]. c6. 8. 2003, poslední revize 26. 10. 2006 [cit. 2010-12-13]. Obyvatelstvo hlásící se k jednotlivým církvím a náboženským společnostem. Dostupné z WWW:

<<http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/o/4110-03-->

obyvatelstvo_hlasici_se_k_jednotlivym_cirkvim_a_nabozenskym_spolecnostem >.

² „Bůh stvořil z jedné krve všechno lidstvo...“ Skutky Apoštolů

náboženským konfliktem. Čtvrtá kapitola pojednává o náboženství v multikulturní či globální společnosti.

V empirické části je výzkumné šetření, ve kterém je použita kvantitativně - kvalitativní forma výzkumu. Výzkum je realizován s dvaceti pěti respondenty – muži, jejich věk je v rozmezí 25 – 35 let. Důvody tohoto výběru jsou vysvětleny v kapitole 6.2 Charakteristika výzkumného vzorku.

Moje bakalářská práce by mohla sloužit pro veřejnost, která o dané téma jeví zájem, chtěla by se dozvědět více o toleranci, předsudcích a náboženských společnostech, stejně jako něco málo o psychologii náboženství. Pro svůj výzkum jsem si vybrala pouze největší monoteistické náboženské systémy, které jsou na území České republiky a jejichž „pobočky“ nalezneme i v Brně.

Cílem mé práce je nastínit vztah náboženství a tolerance v multikulturní společnosti.

1. Náboženství

Náboženství vychází z určité víry v boha či bohů a jeho představy jako tvůrce všeho bytí, nebo v to co pro ně boha představuje. Je to forma názoru na svět a vyvíjí se spolu s člověkem. Historie nezná stav, který by byl zcela bez náboženství. Je to díky tomu, že jistý druh náboženství nalézáme u všech národů a forem společenství, stejně tak jako v každé době. Současně se náboženství zabývá i otázkou lidského postavení ve světě a vztahem člověka vůči Bohu jako určujícím prvkem lidské existence.

Začneme-li hledat jednu definici náboženství, zjistíme, že se odborníci neshodují. V odborných publikacích se jich dočteme nepočítaně. Mezi jedny z nich patří například Kantova či Hegelova definice náboženství³ (Heller, Mrázek, 2004). Stejně tak nalezneme i mnoho hypotéz o vzniku náboženství a jejich třídění.

1.1 Třídění náboženství

Jak již bylo řečeno výše, různí badatelé dávají přednost různým hlediskům třídění náboženství. Například Heller a Mrázek (Heller, Mrázek 2004) uvádí například toto:

- geografické hledisko – podle zemí kde se vyskytují, potíž vzniká při migraci národních skupin či světových náboženství
- etnografické hledisko – třídí náboženství podle kmenů a národů, je vhodné spíše jen pro neliterární kmeny a skupiny
- genetické hledisko – podle odvození a původu, v praxi je obtížně proveditelné
- sociologické hledisko – třídí náboženství podle struktury společnosti nebo podle poměru náboženství ke společnosti, má své nevýhody a samo o sobě nestačí
- morfologické hledisko – podle forem a náboženských soustav, ale neprosadilo se
- systematické hledisko – třídí náboženství podle vnitřní, organické souvislosti, bohužel zde velmi záleží na subjektivním pocitu badatele

³ „**Kant:** Náboženství je uvědomění si mravního zákona (kategorického imperativu) jakožto příkazu božského.

Hegel: Náboženství je vědomost konečného ducha o své podstatě jako ducha absolutního.“

Dále můžeme náboženství dělit podle kvantity na polyteismus – víra ve více bohů, monoteismus – víra v jednoho boha a dualismus – víra, že svět je ovlivňován dvěma protikladnými principy, nebo podle kvality na:

- Teismus - předpokládá existenci jediného, osobního, světu nadřazeného boha, který stvořil svět z ničeho
 - teistický bůh zasahuje do dějin světa i lidských životů
 - je koncipován jako monoteistický, výjimečně jako polyteistický
- Deismus - předpokládá boha jako nejvyšší bytost, která stvořila svět z ničeho
 - deistický bůh do světa nezasahuje, neudrhuje existenci stvořeného, nemůže se zjevovat či činit zázraky
 - vznik v 16. st. v Anglii, ve Francii východiskem pro osvícence
- Ateismus - odmítá existenci Boha a pokouší se o přirozené vysvětlení původu a existence světa
- Panteismus - všebožství, vše je bohem nebo vše je božské
 - a) teopanismus – je-li bůh pojat jako veškerenstvo, vychází se z boha, který je ztotožněn se vším
 - b) vychází z veškerenstva, a říká, že vše co je, je božské, vesmír, tedy jsoucno se stává bohem

Kvalitativní i kvantitativní dělení souhlasí vždy s existencí boha či bohů nebo je odmítá. Mezi náboženství patří ale také ty, které z víry v boha nevycházejí a ty se dělí podle příslušné teorie:

1. animismus = věření na duše (*anima*) a duchy a jejich uctívání, duše existuje nezávisle na těle, má ji vše živé i neživé, po smrti dochází k reinkarnaci té konkrétní duše
2. animatismus = věření na jakousi duši nebo hybnou látku, která všechno neviditelně ovládá, duše není konkrétní, nemá tvář, je to nadpřirozená síla, princip
3. manaismus = existuje zvláštní poměr mezi duší a tělem, který je uchován ve formě „mana“ – umožňuje ztotožnění části těla s někým jiným
 - prostřednictvím cizího těla (požití) na mě přejdou jeho vlastnosti
 - na tom stojí princip kanibalismu
4. Freudova teorie = psychoanalýza; říká, že náboženství vzniká z otcovraždy (syn si uvědomí, co udělal a chce se zbavit hříchu usmířením se → a tak sní otcovo tělo, → vzniká rituál, který se např. v křesťanství projevuje jako přijímání eucharistie

5. vznik náboženství z magie = je to usmiřování sil, které jsou nad námi (prostřednictvím obřadů, popř. zaklínání), magie chce zaklínáním donutit vyšší moc, především božstvo k službě, nechce se ale božstvu prosbou přizpůsobit

6. ze šamanismu = člověk se dokáže uvést do transu (extáze), ve které může navázat spojení se silami, které ho převyšují

- cílem je, aby sílu svého spojení s nadpřirozenem člověk dokázal pozitivně ovládat

- cesty k transu jsou: ♦ rytmické (bubnování, tanec)

♦ chemické (drogy,...)

7. totemismus = věří v příbuznost jednotlivce nebo skupiny s nějakým totemem (většinou zvíře), kmen uznává tento totem (př. totem havrana) - má jednotící funkci

8. fetišismus = neuctívá materiální předměty jako něco zosobnělého kvůli jejich obrazové souvislosti, nýbrž kvůli vyšší moci do nich začarované

- využívá ho např. woo-doo

1.2 Světová náboženství

Světová náboženství jsou dalším dělením náboženství. C. J. Bleeker a G. Widengren (Heller, Mrázek; 2004) uvádějí světová náboženství jako náboženství přítomnosti. Protože tři největší světová monoteistická náboženství – křesťanství, judaismus, islám – jsou předmětem podrobnějšího popisu v kapitole 2, jsou z toho členění vynechána.

Hinduismus

Pojem hinduismu není indický, ale vymysleli jej evropané. Sami indové nazývají své náboženství „sanátana dharma“ – „věčný řád“⁴. Dharma určuje jakýsi světový a kosmický řád, zákon. Hinduismus nemá ani zakladatele, ani kánon. Zdrojem posvátného písma jsou shruti, obsahující soubory zjevených textů, kam řadíme i nejznámější texty Upanišády a smriti, texty tradice, kde nalezneme například epický poem Mahábháratu a esoterické texty Tantry. Hinduismus má tři hlavní větve, a to

⁴ KÜNG, Hans. *Po stopách světových náboženství*. Vyd. 1. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006. str. 51

višnavismus (kult Višny), šivismus (kult Šivy) a tantrismus či šaktismus (kult Šaktí). Pantheon je tvořen triádou: Bráhma, Šiva a Višna. Nejposvátnějším místem je Varanásí.

Zoroastrismus

Je nejstarší monoteistické náboženství. Jeho jméno se odvozuje od jeho zakladatele, proroka Zarathuštry (pořečtěle Zoroastér⁵). Podstatou tohoto náboženství je představa jednoho boha stvořitele – Ahura Mazdy⁶, který bojuje proti démonům. Svatým textem je kniha Avesta. Etikou je boj dobra proti zlu, tak aby všichni stáli na straně dobra a zasazovali se o prosazování pravdy a spravedlnosti. Indičtí vyznavači tohoto náboženství se nazývají pársové.

Džinismus

Vznikl z bráhmanství v 6 století před naším letopočtem. Byl založen posledním z čtyřadvaceti džinů (mistrů) Mahavírou. Narozdíl od bráhmanistů odmítají džinisté autoritu textů Véd a hlásají ahimsa, tedy zdržení se zlomyslných činů proti všemu živému, a rituální čistotu.

Buddhismus

Vznikl v Indii v 6. a 5. století před naším letopočtem a inspiruje se učením Gautamy Siddharty, který se stal Buddhou „Probuzeným“. Zdrojem je Tripitaka – kánon, který obsahuje pravidla mnišské disciplíny, Buddhova kázání a filosofické a psychologické výklady. Buddhismus nevyznává žádného boha a nepřipouští pojem duše. Základy učení jsou obsaženy ve „Čtyřech vznešených pravdách“, které vyhlásil Buddha. Má tři proudy: mahajánu „Velký vůz“, hínajánu „Malý vůz“ a varjanánu „Diamantový vůz“. Nejvyšším představitelem tibetského buddhismu, nám nejznámějšího a v západním světě nejrozšířenějšího, je dalajláma („mistr, jehož moudrost je tak velká jako oceán“⁷). Japonský buddhismus je znám pod názvem Zen, čínský pod pojmem Čchan.

⁵ HELLER, Jan; MRÁZEK, Milan. *Nástin religionistiky : uvedení do vědy o náboženstvích*. Praha : Kalich, 2004. str. 159

⁶ Proto se někdy zoroastrismu nazývá mazdaismus.

⁷ REEBER, Michael. *Velká světová náboženství*. Vyd. 1. Praha : Levné knihy, 2006. str. 19

Taoismus

Dao (tao) čili cesta, je výrazem pro všechno kosmické dění, projevující se souhrou a napětím mezi dvěma základními silami – yang a yin. Taoismus lze pokládat za nejvlastnější čínský světový názor prostupující veskrze celou čínskou kulturou a životem. Raným pramenem je Kniha proměn (I-t'ing) sepsaná snad prvním z pěti legendárních císařů jménem Fu-si.

Konfucianismus

Spočívá na učení mistra Konfucia (čínsky K'ung-fu-tzu), čínského mudrce. Je to učení, ve kterém se mísí prvky filosofie, náboženství a socio-politiky. Kánon písma obsahuje „Pět klasiků“ a „Čtyři knihy“. Základním pojmem je *li*, soubor společenských konvencí, morálních principů a rituálních pravidel.

Šintoismus

Název zaveden v evropském pojetí. V letech 1868 až 1945 bylo Šintó oficiálním náboženstvím Japonska. Vyvinul se v kontaktu s buddhismem, křesťanstvím a konfuciánstvím. Je to animistické polyteistické náboženství soustřeďující se na hlavně na obřady očišťování a kult kami⁸. Šedesát pět procent Japonců nevyznává žádné náboženství, ale 90% chodí na Šintó rituály.

⁸ Kult přírodních božstev symbolizovaných zvířaty.

2. Monoteistická „brněnská“ náboženství

Pod tímto názvem není důvod hledat nic neobvyklého. Jde o náboženství, ze kterých vychází empirická část této práce. Jedná se o Křesťanství, Judaismus a Islám. Jedná se o monoteistické soustavy, s jejichž stoupenci i základnami se setkáme ve městě Brně. Zde v této kapitole přiblížím jejich původ, dějiny i současnost.

2.1 Křesťanství

Křesťanství je monoteistické náboženství. Jde o náboženství zjevené. Jako dějinné náboženství svůj původ odvozuje od historické osoby bohočlověka Ježíše Krista a jeho díla. Pokud tedy chceme dějiny církve blíže vylíčit, je důležité doložit existenci Ježíše Krista. Historičnost postavy Ježíše Nazaretského dokládají jak prameny křesťanské, tedy evangelia, tak i díla nekřesťanská, autorů Plinia Mladšího, Tacita a Suetonia, která jsou spolehlivá a historicky průkazná. Prameny uvádějí, že se narodil za vlády Heroda Velikého a zemřel ukřižováním, ve věku mezi 30 a 33 lety, za prefektury Pontia Piláta v Judeji.

Vznik církve⁹ tedy můžeme datovat do let života Ježíšova nebo do let života jeho Apoštolů. Tato otázka založení církve je důležitým sporem i v dnešní době, a proto ji nezodpovím, pouze nastíním. Jde o to, zda Ježíš hlásal všeobecné křesťanství nebo zda dal svému náboženství i pevnou formu a hierarchii. Víme, že když apoštolové začali hlásat a šířit Kristovo učení, neměli jasné instrukce jak na to. Někdy v tuto dobu, bohužel nevíme kdy přesně, vznikla apoštolská církev s jasnou hierarchií, v jejímž čele stál apoštol Petr. Křesťanství se začalo šířit až Pavlovými misiemi po roce 70. Zakládá mnoho křesťanských obcí. Ale stále ale nemůžeme hovořit o ortodoxním náboženství. O ortodoxie a herezi, tedy odklonu od pravé nauky, se začínají vést spory až ve 2. století. V průběhu prvních čtyř století se rozšířilo po všech římských provinciích, stalo

⁹ „Kř. náboženská organizace sdružující stoupence stejné ↓víry a ↓kultu, zpravidla hierarchicky uspořádaná.“ *Judaismus, křesťanství, islám*. ed. Pavlicová Helena, Horyna Břetislav. Vyd. 1. Olomouc : Nakladatelství Olomouc, 2003. str. 260

se postupně náboženstvím vládnoucích tříd a za vlády Konstantina I. Velikého bylo roku 313 přijato náboženstvím římské říše.

V 2. polovině 4. století se křesťanství, jako kosmopolitní náboženství, stalo přijatelné nejen pro Řím a jeho provincie, ale i pro nově vznikající státy za hranicemi římského impéria. Rozdělení římského impéria na západořímské a východořímské způsobilo velký rozkol. V důsledku tohoto rozdělení došlo k vytvoření dvou samostatných náboženských center křesťanství (Řím a Konstantinopol) a k dalším sporům, které roku 1054 vedly k rozštěpení křesťanství na západní-katolicismus a východní-pravoslaví. Protikatolické hnutí v 16. století vedlo ke zrodu třetí zásadní varianty křesťanství-protestantismu, který se dále rozštěpil na více věroučných směrů.

Bible. Písmo. Je nejdůležitějším pramenem křesťanství. Je složena ze Starého zákona a Nového zákona. Bible, narozdíl od Koránu, není považována za přímé zjevení boží. Je jako liturgická kniha předčítána při bohoslužbách a její kratší díly jsou základem pro kázání. První část, je převzata z Židovské tradice, byla napsána hebrejsky a její vznik se datuje od začátku 1. tisíciletí až do konce 2. století před naším letopočtem. Její řecký překlad je Septuaginta, a je užíván křesťany jako Starý zákon, smlouva. Druhou část, Nový zákon, tvoří výběr nejstarších křesťanských děl pojednávajících o životě, učení, smrti a vzkříšení Ježíše a o počátcích křesťanské církve. Všechny části byly původně sepsány řecky přibližně v druhé polovině 1. století. Nový zákon obsahuje čtyři Evangelia, Skutky apoštolské, Listy (epištoły apoštola Pavla a jeho žáků), Zjevení Janovo. Dohromady tvoří Nový zákon 27 knih. Poslední kniha, Zjevení Janovo neboli Apokalypsa, podává obraz konečného vítězství Ježíše Krista na zemské i kosmické úrovni a je útěchou za roky pronásledování křesťanů.

2.1.1 Římskokatolická církev

Dějiny: Patří k nejvýznamnějším proudům křesťanství. Vyznačuje se vysokou mírou hierarchie a uniformity. Vznikla ve 2. století sjednocením jednotlivých obcí a její růst umožnila tolerance římské moci a příliv konvertitů, které nové náboženství přitahovalo. Do konce 2. století byla utvořena doktrína na základě vytvoření biblického kánonu a vytvořena struktura hierarchicky uspořádaná jako třístupňový model. Za vlády Konstantina I., v roce 313, došlo k legalizaci křesťanství tzv. milánským ediktem. Tím začalo křesťanství upevňovat svoji pozici, avšak došlo i k možnosti rozvoje herezí, které

doprovází křesťanství až do dnešní doby. Během středověku měla římskokatolická církev takřka jako jediná vliv na vzdělání a sociální a politický život. První velká změna nastala v roce 1054. Až do reformace se utvářela doktrína papežské autority, která tímto postupně vzrůstala, i když čelila se vzrůstající mocí i kritice světských panovníků. V 15. století zachvátila římskokatolickou církev další vlna herezí předznamenávající již reformaci. Papežství již nemohlo čelit tlaku reformace prosazované Martinem Lutherem, Janem Kalvínem a Ulrichem Zwinglim a jeho vyvrcholením byl tridentský koncil a s ním spojená protireformace, která jen římskokatolickou církev proměnila v ještě více autoritářskou a tradiční instituci. Ztrátu svého vlivu a moci po reformaci se pokusila nahradit rozsáhlou misijní aktivitou v Novém světě a Orientu. Od 17. století čelila krizi, která trvala až do druhého vatikánského koncilu v roce 1962 až 1965. V dnešní době stojí současná církev před problémem jak se vyrovnat s rozporem mezi vyspělým a rozvojovým světem zasahující i její vlastní organismus.

Struktura římskokatolické církve se odvíjí z apoštolské a poapoštolské tradice a doby. Svůj základ má ve třech hlavních úřadech církve a to biskupském, kněžském a jáhenském. Nejvyšším představeným je papež, římský biskup, který je přímým nástupce sv. Petra (Ježíš ustanovil Petra prvním pastýřem svého stáda.¹⁰) a má podle 1. vatikánského koncilu nejvyšší zákonodárnou moc a neomylnost ve věcech víry a mravů.

Katolická církev v ČR: Katolická církev se v České Republice dělí na dvě církevní provincie, českou a moravskou, které dohromady tvoří osm jednotlivých diecézí¹¹. Českou církevní provincii tvoří diecéze pražská, českobudějovická, královehradecká, litoměřická a plzeňská, moravskou církevní provincii pak brněnská, opavská a ostravsko-opavská diecéze. Mimo tyto provincie tvoří církev na území České Republiky Apoštolský exarchát řeckokatolické církve. V čele jednotlivých diecézí stojí biskupové. Všichni biskupové jsou sdruženi v biskupské konferenci. Česká biskupská konference je právnickou osobou se sídlem v Praze, jejíž předsedou je pražský arcibiskup Mons. ThLic. Dominik Duka OP. Diplomatičké zastoupení Svatého stolce v

¹⁰ „Když posnádali, řekl Ježíš Šimonu Petrovi: ... „Pas mé beránky“.“ Jan 21,15

¹¹ "Diecéze je část Božího lidu, která je svěřena do pastýřské péče biskupovi v součinnosti s kněžstvem tak, že, spojena se svým pastýřem a jím skrze evangelium a eucharistii v Duchu Svatém shromážděna, ustavuje místní církev, v níž je skutečně přítomna a působí jedna svatá katolická a apoštolská Kristova církev." *Katolická církev v České republice* [online]. c2011, poslední revize 2011 [cit. 2011-02-01]. Diecéze v ČR. Dostupné z WWW: <<http://www.cirkev.cz/cirkev-v-cr/dieceze-v-cr/>>.

České republiky představuje Apoštolská nunciatura¹². V ČR působí celá řada mužských i ženských řeholních řádů a kongregací.

Brněnská diecéze: Biskupství brněnské se rozkládá na více než desetitisíc kilometrech čtverečních. Bylo založeno v roce 5. 12. 1777 bulou papeže Pia VI. V čele největší diecéze v České republice stojí diecézní biskup Mons. ThLic. Vojtěch Cikrle. Tato diecéze má 451 farností. Patrony brněnského biskupství jsou sv. Petr a Pavel.

2.1.2 Pravoslavná církev

Dějiny: Pravoslavná církev se utvářela stejně jako církev římskokatolická mezi 1. a 9. stoletím. V této době dochází ke zřízení, podle kterého se křesťané organizují podle státních území a podle národů ve vlastní místní církve, které jsou spojeny v jednu církev všeobecnou, řecky katolickou. Později šel vývoj římskokatolické církve k vytvoření papežství. V roce 325 se poprvé do všeobecného podvědomí a užívání dostalo vyznání víry pravoslavné církve, které bylo přijato prvním všeobecným sněmem všech křesťanských místních církví konaným v Nicei, a poté doplněno druhým všeobecným církevním sněmem v roce 381, konaným v Cařihradě. Toto nicejsko-cařihradské vyznání bylo společné všem místním církvím a všechny následující církevní sněmy se k němu věrně hlásili a zakázali ho měnit. Zlom nastal kolem roku 1000, kdy západní církve bez usnesení sněmu přidali do tohoto vyznání slovo „filioque“¹³. Tento zásadní rozkol a jiné politicko-kulturní rozdíly vyústily v roce 1054 v tzv. velké východní schizma. Během 15. století dochází k částečnému překonání schizmatu a vzniku řeckokatolické církve, kdy rusínská pravoslavná církev vstupuje do církve římskokatolické, avšak se zachováním byzantského postoje. V následujících letech dochází k rozpadu a obnově pravoslavných místních církví vždy v souvislosti se vzestupem a pádem turecké moci v jihovýchodní Evropě. Z toho vyplývá, že v této době zůstává zachována pouze ruská pravoslavná církev, jež se ale rozdělila na církev

¹² Podle slovníku *Judaismus, Křesťanství, Islám* je nuncius diplomatický zástupce Vatikánu na území světských států mající za úkol udržovat vzájemné diplomatické styky a většinou má status velvyslance.

¹³ Lat. „i ze syna“. Pravoslavné církve vysvětlují dogma o Trojici boží tak, že Duch svatý vychází z Otce skrze Syna, zatímco římskokatolická církev, tedy filioque, říká, že Duch svatý vychází z jednoho zdroje. Tedy z Boha otce i Syna

litevskou a ruskou (moskevskou). V dnešní době, kdy došlo k opětovnému vzniku autokefálních církví v oblasti jihovýchodní Evropy, jsou všechny pravoslavné církve členy Světové rady církví.

Struktura: Oficiálním názvem je Pravoslavná katolická církev východní. Představenými jednotlivých autokefálních církví je biskup. Biskupové, kteří představují celou místní církev, bývají nazýváni patriarchové, metropolité nebo arcibiskupové. Nejvyšším zákonodárným orgánem společným všem pravoslavným církvím na světě je všeobecný sněm, který je i jejich společným pojítkem. Všeobecný sněm řeší jako nejvyšší autorita církve principiální věroučné otázky.

Pravoslaví v ČR: Pravoslaví v České republice navazuje na tradici Cyrila a Metoděje (863), byzantských věrozvěstů, kteří přinesli do Českých zemí Evangelium. Po potlačení jejich díla na území Velkomoravské říše v 9. století, se šířila slovanská bohoslužba na území Čech a Slovenska až do počátku století dvanáctého. Za vlády Karla IV. byl v Praze na Slovanech vystaven klášter sloužící východní církvi k obřadům. K dalšímu návratu k pravoslaví na našem území mělo dojít spojením husitství s pravoslavnou církví. V roce 1451 bylo vysláno do Cařihradu poselstvo, které zahájilo jednání o možném připojení, avšak napadení a dobytí Cařihradu Turky toto diplomatické jednání přerušilo a husitství ztratilo s pravoslavím kontakt. Ke skutečnému návratu pravoslaví na naše území dochází až od druhé poloviny 19. století. Významnou osobní této epochy návratu k pravoslaví byl svatý biskup Gorazd (vlastním jménem Matěj Pavlík, 1879 – 1942), jehož snahy i nadějný vzestup pravoslaví zastavila druhá světová válka. Poválečné období přineslo české pravoslavné církvi velké změny. V roce 1945 přijalo shromáždění české eparchie rozhodnutí o změně jurisdikce a přešlo ze Srbské pod Moskevskou. Na počátku 50. let, v roce 1951, byla Pravoslavné církvi československé udělena ruskou pravoslavnou církví autokefalita, samostatnost. V České republice se pravoslavná církev dělí na dvě eparchie (biskupství) – pražskou a olomoucko-brněnskou. V Praze sídlí arcibiskup Jeho Blaženost doc. ThDr. Kryštof, PhD., který je současným metropolitou Českých zemí a Slovenska. Olomoucko – brněnskou eparchii vede arcibiskup Simeon.

Pravoslavná církevní obec při chrámu svatého Václava v Brně: V dnešní době uplynulo od založení pravoslavné církve v Brně již 87 let. Během druhé světové války byla farnost zavřena a náboženský život byl obnoven až po válce. V 80. letech dochází

k obnově chrámu a v roce 2003 i k vnější rekonstrukci a pozlacení kopule. Duchovním správcem farnosti je prot. Mgr. Jozef Fejsak.

2.1.3 Evangelické církve

Dějiny: Pojmem evangelické církve se rozumí všechny křesťanské církve vzniklé v době reformace nebo ty, které na ni navázaly. V roce 1529 předložili světské evangelické stavy říšskému sněmu Protestaci (prohlášení) proti potlačení luterství, a odtrhli se od římskokatolické církve. Díky tomuto dokumentu se nazývají protestantskými církvemi, protestanty. Luterství, luteránská církev, bylo první reformní protestantskou církví vzniklou v Německu, je spjata s osobou Martina Luthera (1483 – 1546) na jehož učení navázalo a patří mezi hlavní proudy protestantismu. Věroučný základ luterství tvoří Augsburské vyznání víry¹⁴ a bible. Až v roce 1955, tedy 25 let od předložení Augsburského vyznání víry, byla luterství přiznána rovnoprávnost s katolicismem. Kromě Německa, stalo se luterství v 16. století, státním náboženstvím ve skandinávských zemích. Vystěhovalectvím se dále rozšířilo do Spojených států Amerických a Kanady. Dalším směrem protestantismu vzniklým v době reformace, tentokrát ve Švýcarsku, je kalvinismus. Kalvinismus byl utvořen Janem Kalvínem (1509 - 1564) a od luterství se liší hlavně tím, že odmítá nadřazenost světské moci nad církví. Řídí se Druhým helvetským vyznáním a heidelberským katechismem. Ve Francii jsou přívrženci kalvinismu známy jako hugenoti. V českých zemích se po roce 1781 (toleranční patent) hlásí ke kalvinismu většina obyvatelstva. V roce 1534 vznikl další směr protestantismu, kdy došlo k formálnímu odtržení anglické katolické církve od Říma. Král Jindřich VIII. se prohlásil jedinou nejvyšší pozemskou hlavou anglické církve a tím se rozluka s papežstvím potvrdila. Církev anglikánská si však své postavení potvrdila a zvítězila až za vlády královny Alžběty (1558 – 1603). Věrouka této církve je sepsaná v liturgické a modlitební knize Book of Common Prayer (Kniha obecných modliteb) a ve 39 článkách anglikánského vyznání víry. Reformaci završil 3. tridentský koncil, přesněji jeho třetí zasedací období v roce 1563. Z anglikánské církve se

¹⁴ V roce 1530 byl předložen říšskému sněmu. Měl doložit, že se luterská strana neodchýlíla od Písma a Apoštolské tradice. Odtud se luteráni někdy nazývají církví „augsburského vyznání“.

postupně od 2. poloviny 16. století vydělily nové směry a proudy například baptisté, adventisté, letniční aj.

Evangelická církev v ČR: Prvními reformisty na našem území byli již husité, kteří vycházeli z domácí reformace, myšlenek Jana Viklefa a myšlenek valdénských. Husitské revoluční hnutí bylo po celou dobu své existence během první poloviny 15. století pronásledováno a toto pronásledování bylo ukončeno v roce 1436 uzavřením kompromisního smíru a vznikem kališnické schizmatické církve české. Změna proběhla v době po třicetileté válce, kdy Habsburkové tvrdě zasáhli protireformací. Ač bylo velice těžké změnit vyznání obyvatel českých zemí, podařilo se to hlavně díky jezuitům. Změna vyznání trvala přibližně sto let. Podle Bedřicha Smékala (Francen, 2006) se to podepsalo na obyvatelích podvědomou nevůlí k římskému katolicismu. K obnově oficiálních evangelických církví na našem území dochází až po první světové válce. V roce 1918 vzniká Českobratrská církev evangelická sloučením luterského a kalvínského vyznání. Uznává křest a eucharistii. Nejvyšším orgánem je synod, synodní rada v čele se synodním seniorem a synodním kurátorem. Dva roky poté, roku 1920, vzniká i Československá církev husitská, která navázala na husitskou reformaci, ale přijala vlastní vyznání víry. Je vedena vedená patriarchou a ústřední radou.

Českobratrská církev evangelická sbor Brno: První sbor evangelické církve ve městě Brně vzniká v 18. století. Je tvořen převážně německými obyvateli a přiklání se luterství. Ke konci 19. století je postaven nynější Komenského kostel, ve kterém se scházejí čeští evangelíci hlásící se k helvetskému vyznání víry. Po vzniku českobratrské církve evangelické využívají obyvatelé Brna betlémský kostel. V roce 1924 byl vystaven kostel v Blahoslavově domě, který se stal centrem evangelické společnosti, obzvláště pak během druhé světové války. Oba sbory patří do brněnského seniorátu, který zahrnuje 23 evangelických sborů z jižní Moravy. V jeho čele stojí senior Jiří Gruber, farář sboru v Brně I, a seniorátní kurátor Vladimír Zikmund a jejich náměstci Ondřej Titěra a Miroslav Maňák.

2.2 Judaismus

Judaismus, hebrejsky Jahadut, je nejstarší monoteistická soustava. Židovské náboženství se vyjadřuje aškenázskými a sefardskými obřady. Aškenázové se původně

usídlili v oblasti střední a východní Evropy a dodnes ovládají církevní život judaismu. Menšinová Sefaradi (asi 4%) se řídí babylonským Talmudem a v 15. Století se usadili v Nizozemí, na Blízkém Východě a v Turecku a severní Africe. Historie judaismu je stará přibližně čtyři tisíce let. Toto období je rozděleno do čtyř etap.

Prvním obdobím je staroizraelské náboženství. Počátky souvisejí s hebrejskými kmeny putující od poloviny 2. tisíciletí podél Eufratu do Kanaánu. Podle bible souvisí toto období s patriarchy Abrahámem, Izákem a Jákobem. První Mojžíšova kniha, kniha Genesis, říká, že Hospodin uzavřel smlouvu¹⁵ již s Abrahamem a jeho pokolením. K obnově této smlouvy¹⁶, a tedy ke vzniku židovského náboženství, došlo na hoře Sinaj, když Mojžíš vyvedl svůj národ z Egyptského otroctví. Tento velice důležitý moment vyjadřuje významný vztah židovského národa k Hospodinovi a Hospodina k lidu. Kolem roku tisíc před naším letopočtem stabilizoval zemi i nové náboženství král David a později i jeho syn Šalamoun. Po jeho smrti se ale království rozpadlo na severní Izraelské království s centrem v Samaří (rozpadlo se již v roce 722 před naším letopočtem) a na Judské království ovládané davidovskou dynastií s centrem v Jeruzalémě.

Druhé období začíná rokem 587 před naším letopočtem, kdy vojska Nabukadnezara II. rozvrátila judské království a rozbořila Šalamounův chrám. Rozsáhlé deportace do Babylónie jen potvrdily nastávající změny v náboženském životě raného judaismu. Dochází k potřebě písemného zafixování do této doby ústně podávaných posvátných textů, a to z důvodů chybějícího chrámu a nynějšího života v diaspoře. Nemožnost obětí v chrámu vedla ke vzniku nového typu bohoslužby spojené s modlitbou, zpěvem a proslovem, kterou vedli vzdělání laici. Toto bohoslužebná shromáždění byli zárodkem pozdějších synagog. V této době vznikl velký důraz na rituální odlišení, obřizku a šabat, od babylonského okolí. Babylonský exil trval přibližně 50 let. V této době dochází k novému pojetí spásy s důrazem na eschatologii a příchod mesiáše z Davidova rodu. Nastává období helenizace i římské nadvlády. Roku 70 před naším letopočtem dochází k protiřímské válce s důsledkem pádu Jeruzaléma a zničení

¹⁵ „Ustanovím svou smlouvu mezi sebou a tebou a převedu tě rozmnožím.“ Genesis 17,2

¹⁶ „Ale vy budete mým královstvím kněží a svatým národem. Toto jsou slova, která budeš říkat synům Izraele.“ Exodus 19,6

jeruzalémského chrámu. Centrum židovské vzdělanosti bylo tedy přeneseno do Javne, kde se koncem 1. století ustanovil palestinský kánon bible.

Dalším obdobím je středověký judaismus, který trvá až do období osvícenství. Toto období můžeme též nazývat obdobím rabínským. Základními prvky jsou Tóra, rabíni a synagogy. Smyslem života se stalo učení. Vrcholným představitelem období od 11. – 12. století, období židovské vzdělanosti, v oblasti Babylónie byl Maimonides. Tato doba byla důležitá pro rozvoj liturgické poezie, náboženské filosofie a halachického studia. Bohužel Židé, kteří osídlili křesťanská území v oblasti Německa a Francie, byli vystaveni velké segregaci a útlaku. Postupně se proto mesiánsky orientované náboženství otupovalo, díky 613 nařízením, a stalo se z něj náboženství Tóry. Stále více byl kladen důraz na rituálně morální čistotu, jako prostředek pro odlišení od národů, ve kterých Židé žili. O to se zasloužil hlavně požadavek na košer jídlo. K tomu se přidal starý zákaz konzumace vepřového masa a mléka a masných výrobků v jednom společném jídle. Otázka vlastní obytné čtvrti přišla jako první od Židů. Postupně se ale z těchto čtvrtí stala nucená ghetta.

Doba osvícenství se měla zásadní význam na utváření judaismu v průběhu 19. století. Toto období novověkého judaismu začíná od reformního hnutí judaismu, které usiluje o sblížení s křesťanstvím, přes vznik ortodoxního judaismu jako odezvy na reformní hnutí až po vznik konzervativního judaismu stojícího uprostřed. Koncem 19. století, se stále sílícím antisemitismem, vzniká sionismus, jako politická forma judaismu usilující o založení samostatného státu Izrael. Toto úsilí, poznamenané masovým vražděním Židů za druhé světové války (holocaust, šo'a), bylo vyslyšeno v roce 1948 vyhlášením Státu Izrael. Samostatnou kapitolou by byla historie Izraele, který se od založení potýká s konflikty ze strany Arabů, které trvají dodnes a vyústili ve válečný konflikt.

Bible. Soubor posvátných textů judaismu s nejběžnějším židovským označením Tenach (Tanach, TNK). TNK označuje počáteční písmena třech oddílů bible – Tóra (Zákon), Nevi'im (Proroci) a Ktuvim (Spisy). Tóra je tvořena souborem Pěti knih Mojžíšových a je považována za jádro Tenachu. Oddíl Proroků se dělí na Přední a Zadní Proroky. Zadní proroci obsahují oddíly Velkých a Malých proroků, utvořených na základě délky knih. Spisy mimo jiné obsahují knihu Žalmů. Tenach obsahuje podle různých zdrojů 22 až 24 spisů, ze kterých většina byla sepsána v hebrejštině a některé

v aramejštině. Kanonický text byl ustálen v 1. století v Javne a označuje se jako palestinský kánon.

Židé v Českých zemích: Počátky judaismu a dějin židovského národa v českých zemích můžeme datovat do období raného středověku. Mimo legend dokládají přítomnost Židů i některé dobové dokumenty. Mezi prvními příchozími byli s největší pravděpodobností obchodníci, kteří se tu postupně začali usazovat. První stálá osada byla zničena za doby vlády přemyslovců. Během 12. a 13. století se počet usazených Židů zvýšil a začali vznikat další židovské obce v řadě královských měst. Zpočátku měli Židé značnou svobodu a stejná práva a výsady jako jiní cizinci zde usazení. Postupně ale docházelo k omezování jejich svobody a kolem roku 1100 i k velkému pogromu na pražských Židech. Na počátku 13. století 4. lateránský koncil potvrdil úplnou segregaci Židů a nakázal jim nosit zvláštní oděv pro odlišení. Od poloviny 15. století začali být Židé z českých zemí vyháněni. Ferdinand I. Dokonce dočasně všechny Židy ze země vypověděl. Po jeho vládě se mohli, i když s určitým omezením, vrátit. Největšího rozkvětu dosáhla židovská obec za vlády Rudolfa II. Za vlády Marie Terezie dochází k největšímu ohrožení židovského obyvatelstva a to vydáním příkazu o netrpění Židů v Českých zemích nyní ani v budoucnosti. Nakonec svůj příkaz odvolala, ale zavedla tzv. toleranční daň. Podstatné změny přinesla vláda Josefa II. a jeho. Toleranční patent zrovnoprávňoval judaismus, dovoľoval Židům navštěvovat všechny typy škol a povoloval Židům svobodně podnikat. Na druhé straně zachoval stanovený počet židovských rodin a omezení místa pobytu. Židé se v českých zemích mohli cítit svobodní až se zrušením segregace a familiantských zákonů po roce 1848. Se stoupajícím antisemitismem se velká část, převážně moravských, židů přiklonila k sionismu. V důsledku emigrace a sekularizace společnosti na počátku 20. století došlo k úpadku židovské náboženské obce. To vedlo k potřebě vytvoření jednotného koordinacího orgánu, kterým se v roce 1926 stala Nejvyšší rada svazu Židovských náboženských obcí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Během druhé světové války bylo deportováno do vyhlazovacích táborů přes 90 tisíc Židů. Podle internetového serveru holocaust.cz bylo mezi lety 1941 – 1945 deportováno do polské Lodže 5 tisíc českých Židů, do Terezínského ghetta celkem 74 tisíc Židů a zbytek do ostatních vyhlazovacích táborů a ghet. Z pěti tisíc českých Židů deportovaných do Lodže přežilo pouhých 277. Památník obětem holocaustu nese v Pinkasově synagoze v Praze 77 298 zjištěných jmen. V letech 1948 a 1968 – 1969 došlo k další vlně emigrace. V roce 1947

se ústředním orgánem stala Rada židovských náboženských obcí, která se po listopadu 1989 transformovala do Federace židovských obcí v České republice (FŽO). V současné době existuje deset samostatných židovských obcí v Praze, Liberci, Děčíně, Ústí nad Labem, Teplicích, Karlových Varech, Plzni, Brně, Olomouci a Ostravě. FŽO je složená z jednotlivých orgánů a to Rady, Prezidia, Předsedy, Vrchního zemského rabína a Revizní komise.

Židovská obec Brno: Historie židovské obce v Brně sahá stejně jako historie celého judaismu až do středověku. Sídlo brněnské židovské obce je na ulici třída Kpt. Jaroše a synagoga se nachází na ulici Skořepka. V současné době je to jediná fungující synagoga na území Moravy a Slezska. Rabínem je Moshe Chaim Koller. Současným předsedou Židovské obce Brno je Ing. Pavel Fried.

2.3 Islám¹⁷

Islám je nejmladším ze třech velkých monoteistických soustav. Jedná se také o náboženství zjevené. Navazuje na judaismus, východní proudy křesťanství a staroarabské prvky, mezi které patří například pout' do Mekky, zvyklost a Ka'ba. Vychází od Boha, Alláha, a k lidem se dostalo skrz Proroka Muhammada. Muhammad Ibn Abdulah se narodil v Mekce asi v roce 570. Když mu bylo kolem čtyřiceti, zjevil se mu archanděl Gabriel a sdělil mu, že je Poslem Božím, Prorokem. Pak ho donutil opakovat a recitovat to co slyší. Tento celek přijatých textů dostal později název korán. Zpočátku Muhammad šířil slova boží ve své rodině a v Mekce. Prosazovat zjevení bylo velice obtížné, protože kupci nechtěli uznat jediného Boha, kvůli strachu, že nová víra zruinuje obchodní pouti. Došlo tak daleko, že vůdce klanu zbavil Muhameda kmenové ochrany. V té době ovšem hledala osada Jathrib nového soudce a tak se Muhammad se svými stoupenci usídlil tam. Oáza byla pojmenována Medina (al-Madina město Prorokovo) a emigrace Proroka, roku 622, z Mekky do Mediny, hidžra, je považována za začátek islámského letopočtu. Muhammad se stal politickým i vojenským vůdcem osady a jeho stoupenci dostali jméno muslimún, muslimové. Muhammad neváhal šířit

¹⁷ „(podstatné jméno slovesné od arab. slovesa aslama – podrobit se, odevzdat se Bohu, dosáhnout stavu ↓míru)“ *Judaismus, křesťanství, islám.* ed. Pavlicová Helena, Horyna Břetislav. Vyd. 1. Olomouc : Nakladatelství Olomouc, 2003. str. 564

svou víru se zbraní v ruce a označil tyto razie za úsilí o upevnění islámu, džihád. Když v roce 632, ve věku 62 let, nečekaně zemřel, hlásila se k islámu téměř celá Arábie. Po jeho smrti se islám šířil dál pomocí džihádu, později i obchodem, misiemi a kulturou.

V první polovině 7. století nastal rozkol věřících v otázce nástupnictví, v pojetí nejvyšší hodnosti ímána a chalífa, protože Muhammad po smrti nezanechal závět ani nestanovil nástupce. Rozkolem vzniká sunna (nástupnictví chalífů), ši'a (hodnost ímána náleží prorokově rodině) a chárídža (ímánem se stává nejzbožnější muslim). Hlavní věroučné spory vyvolal v 9. století věroučný systém mu'atazila, který do tradiční islámské nauky zavedl racionalismus řecké filosofie. Na konci 19. století zasáhl do islámské teologie reformismus, na který navazují další proudy islámu a fundamentalismus.

Islámská teologie, která tvoří zároveň i právní systém – šarí'a, byla propracována v 8. – 12. století. Ústředním pojmem islámu je jedinečnost boží, tedy odmítá dualismus, prvky gnóze, učení o Trojici a Ježíšovo synovství Boží. Největším hříchem je přidružovat k Bohu - Alláhu jiná božstva, odpadlictví od víry, úmyslné způsobení rozvratu obce a státu, krádež na stanovené minimum a cizoložství. Protože je islám, jak bylo řečeno výše, i právním systémem, za organizační složku pokládá stát. Tedy nemá instituci církve.

Korán. Podle islámské tradice slovo boží zprostředkované Muhammadovi archandělem Gabrielem. Arabský název kur'án (přečíst nahlas) souvisí se způsobem předávání a přijímání (hlasem a sluchem) a se způsobem uchovávání a šíření (paměť a slovo). Oficiálně se korán nazývá Al-kur'án al-karím (القرآن الكريم - vznešený korán) nebo slavný korán. Mezi další názvy patří Al-kitáb (kniha) a Al-furkán (rozlišení). Písemně zaznamenán byl oficiální korán za chalífy Usmána v 7. století. Skládá se ze 114 kapitol (súra) a 6226 veršů (ája). Za první zjevené slovo boží se pokládá súra 96. Kapitoly nemají řazení historické, ale formální. A to od nejdelší po nejkratší. Výjimku tvoří vstupní súra Fátíha, která je nedílnou součástí každé motlidby. S koránem se smí zacházet až po vykonání rituální očisty. Korán představuje zákon a zákon představuje korán. Na rozdíl od křesťanské a židovské bible je korán pro muslimy autentické slovo boží, a proto je posvátný.

Islám v ČR: Do Evropy islám proniká na počátku 8. století, ale na počátku jedenáctého století dobyla území zpět křesťanská Evropa. Je potřeba zmínit, že již od 9. století se Evropa setkávala s islámskou kulturou, písemnictvím, apod., tedy s vyspělou

civilizací, která se snažila o získávání nových území především pomocí misijní činnosti. Toto vzájemné kulturní soužití skončilo právě v 11. století. Další průniky nastaly během 13. století a postupně docházelo k oslabování byzantské říše. České země se poprvé setkali s Turky roku 1526 v bitvě u Moháče, ve které zemřel český král Ludvík. I přes mocenské a politické vlivy islámu, byli islámští vzdělanci ve střední středověké Evropě velmi uznávaní a citovaní odborníci. Zejména v oblasti matematiky, alchymie, filosofie a lékařství. Příkladem je Avicena (Abú Alí Ibn Síná, 970 – 1027), Algorizmi (Abú Dža'far Muhammad Ibn Músá al-Chorázmí, 9. století), Alkindus (Abú Júsuf Ibn Ishák al-Kindí, 800 – 870). Přestože České země nebyli, nikdy přímo obsazeny muslimskými armádami, vztahy s islámem byli těsnější než s jinými náboženskými skupinami. V této době vychází mnoho literárních děl o islámu nebo jím inspirovaných. Útlum zájmu o islámskou kulturu nastává v 17. století a zájem o islám nastává až v 19. a hlavně 20. století. Díky jazykové a kulturní obrodě devatenáctého století vznikají nové populárně naučné a posléze vědecké časopisy, časem články a knihy. Ke konci tohoto století začínají vycházet i překlady islámské poezie. Na počátku 20. století se utvořila tradice českých orientalistů. V roce 1922 vznikl pražský Orientální ústav. Po 2. světové válce se studium orientálních jazyků a kultur upevňuje nejen v Orientálním ústavu, ale i na univerzitě. K výraznému útlumu dochází za okupace, avšak k úplnému zastavení studia islámských kultur nedošlo.

Koncem roku 1934 došlo v Praze k založení první muslimské obce s názvem Moslimská náboženská obec pro Československo. Po dobu první republiky nebyla oficiálně povolena. Toto povolení dostala roku 1941 za okupační vlády. Roku 1948 byla rozpuštěna. Až do revoluce se snažila dávat znovu dohromady, ale bez větších úspěchů. Dne 18. května 1991 vzniklo Ústředí muslimských náboženských obcí v Praze. Ve stejné době vzniklo v Brně Islámské centrum. Následovala stavba první mešity v Brně roku 1998 a roku 1999 v Praze. Od roku 2004 je islám oficiálně registrován státem jako církev pod názvem Ústředí muslimských obcí.

Islámská Nadace v Brně: Počátky brněnských komunity spadají, jak již bylo zmíněno výše, na počátek 90. let. Již v roce 1992 byla zřízena první modlitebna ve sklepních prostorách v ulici Dobrovského, v Králově poli. Modlitebnu provozovala Organizace islámského centra a vedl ji imám Džafar z Bosny. Protože Islámské centrum v Brně bylo pouze pobočkou Ústředí, rozhodli se brněňští, že pro zjednodušení administrativy založí samostatnou muslimskou organizaci. Tak roku 1994 vznikla

Islámská Nadace, jejímž prozatímním sídlem byli koleje Vysokého učení technického. Cílem nadace bylo oficiálně provozovat modlitebnu nebo mešitu. O 4 roky později se plán uskutečnil. Mešita, centrum Islámské nadace, stojí na ulici Vídeňské. Její předsedou je Ing. Muneeb Alrawi.

3. Tolerance

Podle psychologického slovníku (Sillamy, 2001) je tolerance úcta k myšlenkám a citům odlišných od vlastních. Tolerantní člověk je takový, který vychází dobře se všemi druhy lidí. Nejen, že je snáší (z latinského slovesa *tolerare* - snášet, strpět), ale uznává je bez ohledu na barvu pleti, vyznání apod. Tolerantní osobnost se utváří již ve velmi raném věku člověka. Jedná se o rodiny, ve kterých se děti cítí přijaté, milované a vítané ať již dělají cokoli. Tresty jsou mírné a nejsou nevypočitatelné. Základem tolerantního dítěte je bezpečí. Naopak ohrožení a strach se pojí s vývojem intolerance a předsudků. Ovšem rodinné prostředí není jediným faktorem utvářejícím a ovlivňujícím míru tolerance. Výzkumy bylo zjištěno, například že velký vliv na utváření tolerantní osoby mají i pozdější zkušenosti a vlivy. Čím více sil, mezi které patří povaha, rodinné ovzduší, výchova rodičovská či školní, zkušenosti, vliv komunity, působí na člověka, tím tolerantnější osobnost se z něj stane (např. výzkum D. M. Levyho in Allport 2004). Jiný výzkum ukázal, že existuje významný vztah mezi intelektuálními schopnostmi a vyjádřením tolerance pro dvojznačnosti – rozpornosti (Raphael, Moss, Cross, 1978 in Janata, 1999).

Tolerance vznikla z intolerance, na které spočívá lidský mozek. „Lidský mozek je konstruován tak, že v daném okamžiku může uznat pouze jednu pravdu, což je v principu intolerantní konstrukce.“¹⁸. Pokud nebudeme mluvit o toleranci jako o odchylce od normy, ale jako o filosofickém a psychologickém pojmu, pojí se její počátky především s polyteistickým náboženstvím. V historických pramenech či filosofických dílech se dočteme o toleranci až z doby osvícenství.

Tolerantní člověk se liší v míře své tolerance. Z tohoto důvodu musíme rozlišovat i toleranci. Allport (Allport, 2004) uvádí několik druhů tolerance: konformní a povahová tolerance, militantní a pacifická tolerance, liberální a radikální tolerance a dále toleranci dle míry etnických postojů.

Konformní a povahová tolerance: Konformisté řeší problémy podle zásad tolerance a řídí se skupinovým standardem, zatímco v případě povahové tolerance se jedná o povahu člověka, který má kladný vztah ke komukoli jinému.

¹⁸ JANATA, Jaromír. *Agrese tolerance a intolerance*. Vyd. 1. Praha : Grada, 1999. Str. 97

Militantní a pacifická tolerance: Militantní tolerance je veskrze netolerance k netoleranci. Jde většinou o skupiny obyvatel, kteří zjišťují a prověřují, zda nedochází k diskriminaci na veřejných prostranstvích, organizacích aj. Pacifisté se liší od předchozích stylem vedení „boje“. Jedná se o postupné kroky, mírnější reformy, vzdělávání občanů apod.

Liberální a radikální tolerance: Lidé bez předsudků bývají s velkou pravděpodobností liberálové, jedná-li se o polickou příslušnost. Naopak lidé s předsudky jsou spíše konzervativci. Liberalisté nestaví na individualismu a obchodním úspěchu. Liberální tolerance staví na optimistickém pohledu na lidskou povahu. Vyšším stupněm se stává radikalismus.

3.1 Náboženství a předsudky

Nejprve je důležité osvětlit si některé pojmy. Předsudek je „...zvláštní postoj vůči osobě nebo věci, negativní nebo pozitivní, založený na víře vštípené prostředím a schopný odolávat novým informacím. ...předsudky se obvykle seskupují... Jsou neblahé, protože tvoří překážku v komunikaci a podporují konflikty mezi lidmi.“¹⁹ Náboženství existuje vždy v sociálním kontextu. Jde tedy o skupinu jednotlivců praktikující své náboženství. Tato skupina nejen že svému členovi dává smysluplnou myšlenkou soustavu, ale udává mu sociální roli²⁰ v závislosti na jeho pohlaví, věku, profesi aj. Skupina je „...strukturovaný lidský soubor, jehož prvky se navzájem ovlivňují. Skupina je určována jedinci, ale zároveň jejich chování z velké části ovlivňuje.“²¹

Přečteme-li si pozorně definici ke slovu předsudek, narazíme přitom na pojem „víra“. Podle psychologického slovníku je víra postoj člověka k určité myšlence či faktu považující je za podložené. Zároveň se zde však uvádí, že podléhá iracionálním a emocionálním vlivům, a proto odolává realitě (Sillamy, 2001).

¹⁹ SILLAMY, Norbert. *Psychologický slovník*. Vyd. 1. Olomouc : Univerzita Palackého. 2001. Str. 164

²⁰ „**Role** – v organizovaných skupinách stabilizované vzorce chování spojené s konkrétními pozicemi v sociálním systému.“ SOLLÁROVÁ, Eva. *Socializace*. In VÝROST, Josef. SLAMĚNÍK, Ivan. *Sociální psychologie*. Vyd. 1. Praha : Grada. 2008. Str. 64

²¹ Ibid str. 196 - 197

Pokud se podíváme důkladně na kapitoly o jednotlivých náboženstvích, nemůžeme si nevšimnout, že již v počátcích docházelo k rozdělování skupin na menší s jinými, odlišnými myšlenkami. Nedocházelo k tomu ovšem cestou dialogu a pochopení, ale násilím kvůli intoleranci a předsudkům k jiným myšlenkám. Stejně jako v historii, i v nedávné minulosti a současnosti docházelo a dochází k rozkolům jednotlivých církví nebo mezi státy a církvemi. Stačí se podívat na neustálý boj sunnitů a ši'itů mezi Íránem a Irákem nebo v Pákistánu. Již šedesát let vlekoucí se boj mezi Izraelem a Palestinou. Čínský státní bojkot jakéhokoliv svobodného vyznání, kromě státem daného. Konflikt mezi katolickými Iry a protestantskými Angličany v severním Irsku, který byl plný násilí, a jehož situace je stále nestabilní. Boje v Indii mezi muslimy, hinduisty a sikhy nebo v Africe mezi muslimy a katolíky. Dále můžeme přidat Svatou válku islámských fundamentalistů proti Západnímu světu, násilná islamizace Indonésie, útoky IRA aj.

Předchozí odstavec vypovídal o násilných bojích ve jménu předsudků a netolerance. Tento odstavec ukáže, že „bojovat“ proti odlišnému se dá i cestou míru a pomoci bližnímu. Copak není rozvojová pomoc některých křesťanských organizací jenom bojem proti odlišnosti těch, kterým pomáhají? Jde o určitý typ násilí a intolerance, pokud za svou pomoc požadují přestup k mé víře a mému náboženství. Když katolická humanitární a rozvojová organizace postaví školu v jakékoliv rozvojové zemi, požaduje, aby se děti učili jejich náboženství, přijali jejich způsob života a chovali se podle dané skupinové normy. To je útlak a vydírání. Tedy předsudky k původnímu způsobu života a jejich intolerance. Pravdou je, že dochází i k jiným příkladům. Například církev Adventistů sedmého dne se svou organizací Adra²² pomáhají tak, že zaučují místní obyvatele, kteří se později ujmou úkolu pomáhat ve své zemi sami. Bez nároku na přestup ke své víře, či jazyku. Další nenásilnou přeměnou ve prospěch svého náboženství ukazují muslimské náboženské školy – madrasy. Jsou zřizovány fundamentalistickými hnutími jako Taliban a kromě nenávisti ke všemu neislámskému aj. se v nich neučí místní jazyk, pouze arabština. Pokud se na problém náboženské nesnášenlivosti a intolerance podíváme hlouběji, dojdeme k závěru, že se v tomto

²² ADRA je mezinárodní humanitární organizace poskytující pomoc lidem v nouzi. Více informací dostupných z WWW: < <http://www.adra.cz/adra/kdo-jsme> >

případě jedná jen o určitý díl. Velkou úlohu zde hraje především politika, sociální nerovnosti a soupeření o zdroje. Tedy jedním slovem moc.

Z některých výzkumů dělaných ve Spojených státech vyplývá, že náboženská tolerance úzce souvisí s vnímáním Boha. Např. Allport rozlišuje různé typy návštěvníků bohoslužeb. Na škále pak vznikají dva extrémy. Na jedné straně „nitěrnost“ a na straně druhé „vnějškovost“. Z výzkumu vyplývá, že osoby s důslednou nitěrnou (zralou) religiozitou vykazují nejméně předsudků v důsledku toho, že tento typ své náboženství žije a chce svou víru zvnitřnit a žít podle ní. Naproti tomu lidé s důslednou vnějškovou (nezralou) religiozitou utíkají k náboženství jako k útěše a obracejí se k Bohu jako k účelovému nástroji, jsou mnohem více intolerantní a trpí více předsudky (Holm, 1998).²³ Podobné rozdělení nalezneme i Hjalmaru Sundéna, který vyvodil rozlišení na „člověka rolí“ a „člověka učení“, přičemž druhý typ dává přednost známému a určitému a mívá černobílé vidění. Tedy i sklon k předsudkům (Hejna, 2004).

Pokud se podíváme na jednotlivé příklady osob trpící předsudky vůči ostatním, kteří svůj život prožili v náboženské výchově, je dobré se zmínit o Heinrichu Himmlerovi. Himmler se narodil v roce 1900 v rodině zbožného přísného římsko-katolického učitele. Již ve 29 letech byl jmenován velitelem Hitlerovy osobní ochranky SS. V necelých 36 letech se stal šéfem gestapa. V Himmlerově deníku z 20. let „Budu vždy milovat Boha a modlit se k němu. Bůh mi bude nadále nápomocen ve všech mých pochybnostech“ (Koukolík, Drtilová, 2006) V Himmlerově pamětním listu, Některé myšlenky o zacházení s příslušníky cizích národností na východě, se píše, že musí zaniknout některé národnostní pojmy, jako jsou Ukrajinci, Rusíni a Lenkové. Taktéž i Poláci (Koukolík, Drtilová, 2006). Na Himmlerův příkaz se nerespektovaly Ženevské konvence a masově se vraždily, bez rozdílu, zajatí bojovníci i ošetřovatelky, jakož i všechno civilní obyvatelstvo (muži, ženy, nemluvňata).

Nemůžu ani nechci tvrdit, že náboženství, náboženská výchova či víra musejí nutně souviset s poruchami osobnosti či dokonce s naprostou intolerancí k jiným osobám. Velký vliv zde hraje výchova v rodině, sociální prostředí, osobnost, škola aj.

²³ Pro srovnání lze uvést např. misii, kdy představení tohoto typu činnosti svou vírou žijí, jsou s ní vnitřně spojeni a ve jménu lásky k Bohu a v nekompromisní víře v Písmo, trpí velkými předsudky a nejsou tolerantní k odlišnostem společností, kde působí svou misii.

3.2 Psychologie náboženství

Psychologie náboženství se začala odvíjet od dvou oborů vzniklých v 19. století. Prvním jsou obecné dějiny náboženství a druhým je psychologie. Nejpopulárnějším a nejznámějším zakladatelem nového oboru byl Američan William James. V Evropě se psychologie náboženství začala rozvíjet, stejně jako v Americe, na počátku 20. století. V první čtvrtině 20. století došlo ke stagnaci tohoto oboru a k obnovení došlo až v druhé polovině tohoto století s přičiněním harvardského profesora Gordona Allporta. Mezi další významné psychology té doby patří samozřejmě i C. G. Jung, jehož hlavním tématem bylo náboženství a jeho budoucnost.

Psychologie náboženství je považována za aplikovanou psychologickou disciplínu a nejbližší má k psychologii pastorální a katechické. Dále má psychologie náboženství užší vztah k psychopatologií, se kterou sdílí zájem o extatické vztahy, extrémní chování, náboženský výklad duševních poruch pacienty, působení radikálních náboženských skupin aj. Dalšími obory, se kterými psychologie náboženství souvisí, jsou například psychoterapie a pedagogická psychologie.

S psychologií náboženství úzce souvisí poruchy osobnosti. Mezi hlavní takovouto poruchu bychom mohli zařadit narcismus. Pojem narcismus zavedl Sigmund Freud a tento pojem vychází z rozpracovaného pojmu Já v pozdější psychoanalýze. Freud vytvořil schéma Já – Nadjá – Ono, kdy Já usiluje o realistickou volbu mezi požadavky Nadjá a agresivitou Ono. Později bylo zjištěno, že k označení celé osoby s jejími tělesnými i duševními vlastnostmi, je nutné připojit pojem „self“ (osobní já). Narcismus je způsobem regulace prožívání „self“ já jedincem. V psychologii se narcismem rozumí velikášský blud, sebestřednost, nedostatek zájmu o druhé. Narcista je velice příjemný člověk, Bůh je pro něj objektem, u nějž hledá oporu, aby dospěl k úspěchu, velikosti apod. Stane-li se narcismus postupně chorobným, může se člověk ztotožnit s Kristem či dokonce s Bohem.

4. Náboženství v multikulturní společnosti

Co je náboženství, již bylo řečeno výše. Tedy, i když definovat náboženství není to nejlehčí, určitou povědomost již máme. S předpokladem, že pojem společnost je všeobecně známý, přejdu rovnou k přiblížení pojmů obsažených ve slovech „multikulturní společnost“. Multikulturalismus a sám pojem multikulturní společnost.

Multikulturalismus je, jak je již z názvu patrné tj. více, mnoho + kultura, myšlenkový i politický směr, jehož hlavní směr tvoří stanovisko, že v jedné společnosti – státu mohou žít lidé s rozmanitou kulturou a přispívat tak, prospěšně, ke kulturní rozmanitosti společnosti – státu. Cílem multikulturalismu je politicky sjednotit všechny občany bez ohledu na jejich původ, etnikum, náboženské vyznání, s tím, že si pokud možno zachovají své kulturní odlišnosti.

Multikulturní společnost je tedy jasně společností, která se vyznačuje kulturní rozmanitostí a pluralitou, díky které dochází ke kulturnímu obohacování a předávání různých vlivů v důsledku vzájemné komunikace a interakce. Za největší multikulturní společnost můžeme považovat celou Zemi. V současné době globalizace je čím dál tím více důležité předávat si zkušenosti a tím se lépe vyrovnávat a přizpůsobovat se nové multikulturní společnosti, ovšem bez úplné ztráty své vlastní identity nebo za cenu ztráty identity někoho jiného. Globalizace tedy vytváří nejen multikulturní společnosti, ale též multireligiózní společnosti. Náboženství v naší společnosti sílí. Dokazuje to sčítání lidu i sociologické výzkumy. Nesílí ovšem náboženství jako politický systém, ale roste spiritualita a příklon k víře jednotlivých občanů.

Dalo by se říci, že dnešní moderní státy jsou multikulturními společnostmi. Tedy podíváme-li se na legislativu, většina demokratických společností má zakotvené principy humanismu a osvícenství ve svých ústavách, základních listinách. Česká republika přiznává etnickým a národnostním menšinám mimo jiné právo na vzdělání v jejich jazyce a právo užívat jejich jazyka v úředním styku. Spojené státy americké, ve své podstatě nábožensky orientovaný stát, zajišťují svým občanům rovnost všech před Bohem.

Problémem moderní doby a multikulturních států stále zůstává etnocentrismus. Ten souvisí s dělením světa na „my“ a „oni“ a z pohledu vlastní skupiny či kultury hodnotí ostatní. Etnocentrismus je běžný při střetávání různých kultur. Chování ostatních,

cizích kultur a skupin se potom vyznačuje nežádoucími charakteristikami. Takovéto postoje vedou či mohou vést k ospravedlňování nepřátelství vůči skupině jiné, přejít k porušování práv a svobod ostatních nebo vést ke genocidě.

5. Metodologie

5.1 Cíl výzkumného šetření

Cílem výzkumného šetření je zjistit, zda má nebo nemá příslušnost k náboženské konfesi vliv na míru tolerance. Ale protože je toto téma na bakalářskou práci příliš široké, výzkumným cílem této práce je pouze odpovědět na část širokého spektra tolerance a předsudků, mezi které patří rasová diskriminace, intolerance k migrantům, omezování ženských práv, předsudky proti homosexuálům a lesbám aj.

Výzkumná otázka této práce tedy zní: **Může náboženská víra a příslušnost člověka k určité konfesi ovlivňovat míru jeho předsudků vůči odlišným etnickým skupinám?** Tato otázka bude posuzována z hlediska několika faktorů a to:

- Míra náboženského přesvědčení²⁴
- Věk²⁵
- Vzdělání²⁶
- Vyznání

Z výzkumu mohou vyvstat i jiné odpovědi, které budou rozkódovány během rozboru jednotlivých otázek.

5.2 Charakteristika výzkumného vzorku

Jako výzkumný vzorek byli vybráni muži ve věku 20 až 35 let spadající svojí vírou do velkých monoteistických náboženství - judaismu, křesťanství a islámu. Důvody pro takovýto výběr jsou odkazy v díle Vzpoura deprivantů (Koukolík, Drtilová, 2006) a mediích, na osoby s poruchami osobnosti, které se dopustili násilných činů, převážně z důvodů vlastního pocitu nadřazenosti nad ostatními. Převážná většina z nich vyrůstala v rodině s náboženskou výchovou. Jako jeden z posledních příkladů chci uvést

²⁴ Zda jsou respondenti vychováni v duchu své víry, chodí-li na bohoslužby, pravidelně se modlí apod.

²⁵ Věkovou hranici 20 až 35 let jsem rozdělila na tři a to: 20 až 25 let, 26 až 30 let a 31 až 35 let

²⁶ Středoškolské – vyšší – vysokoškolské nedokončené – bakalářské - magisterské

Anderse Behringa Breivika, který sám sebe považuje za konzervativce a křesťana. Tento člověk v Norsku 22. července 2011, ve svých čtyřiceti letech, zavraždil 93 lidí²⁷. Mezi další kandidáty, kvůli kterým byl vybrán právě takovýto vzorek, patří již zmíněný H. Himmler v kapitole 3.1 nazvané Náboženství a předsudky. Dále nejmenovaní sebevražední atentátníci, kteří jsou vybíráni z řad vysokoškolských či středoškolských studentů. Americký sériový vrah, nekrofil a kanibal Jeffrey Dahmer, který zavraždil sedmnáct chlapců v letech 1978 až 1991. Své první vraždy spáchal již v 18. letech. Jeho otec byl náboženský fundamentalista (Koukolík, Drtilová, 2006) aj.

Výzkumný vzorek je definován nejen věkem respondentů, ale i místem pobytu a rokem výzkumu. Jde tedy o muže, výše uvedeného věku, s bydlištěm v Brně a blízkém okolí navštěvující svoji farnost nebo měšitu v Brně, jimž byl dotazník administrován osobně nebo za pomoci prostředníka na počátku listopadu 2011. Všichni jsou českými občany nebo zde žijí déle než 5 let. Jde tedy o záměrný výzkumný vzorek.

5.3 Výzkumná metoda

Jako výzkumná metoda pro sběr dat byla použita metoda dotazování. Metoda dotazníků se provádí vždy, když chceme v co nejkratším čase získat co nejvíce dat. Dotazník pro mou práci se skládá ze 12 otázek. Jako inspirace pro utváření položek posloužili výzkumy Centra pro výzkum veřejného mínění Sociologického ústavu AV ČR. Některé z otázek byly převzaty a upraveny k účelu této práce, jiné byly utvořeny na základě vlastní zkušenosti a odbornosti výzkumníkem. V dotazníku jsou použité otázky otevřené, uzavřené i škálové. První část dotazníku tvoří otázky definující věk, vzdělání a vyznání. Otázka jedna až čtyři poukazují na to, zda věřící byl vychován v duchu své víry, je pravidelným návštěvníkem bohoslužeb a zda se modlí pravidelně či nepravidelně a zda pouze ve svatostánku nebo i mimo něj, tedy na míru osobního přístupu ke své víře a svému náboženství. Otázky pět až jedenáct jsou jádrem výzkumu a směřují k zodpovězení výzkumné otázky. Poslední otázka je čistě výzkumníková

²⁷ viz. Anders Behring Breivik. In Wikipedia : the free encyclopedia [online]. St. Petersburg (Florida) : Wikipedia Foundation, 29. 11. 2011 [cit. 2011-12-02].

Dostupné z WWW: < http://cs.wikipedia.org/wiki/Anders_Behring_Breivik >.

subjektivní touha poznat více do nitra myšlení respondentů. Bohužel na ni většina respondentů neodpověděla, tudíž není zahrnuta ani v analýze a interpretaci dat.

5.4 Realizace výzkumu

Výzkum byl realizován, za pomoci dotazníků, ve městě Brně. Nejprve bylo rozdáno 10 dotazníků v rámci předvýzkumu. Ten byl realizován z důvodů zjištění, zda jsou otázky srozumitelné a zda přinášejí odpovědi na to, co chceme zjistit. Po nutných úpravách jsem přistoupila k samotnému výzkumu. Dotazníky byly rozděleny stejnému počtu respondentů z každého sledovaného náboženství. Dohromady bylo dotazníků padesát, tedy deset na každé zkoumané náboženství. Návratnost byla 6 dotazníků z deseti z římskokatolického náboženství, islámu, 5 z deseti z evangelického vyznání, z pravoslaví byla návratnost vyplněných dotazníků 7 z deseti. Brněnská židovská obec se výzkumu nakonec nezúčastnila z důvodů nízkého počtu členů, jejichž věk je nad požadovanou hranici, a jehož mladší členové se schází pouze jednou až dvakrát do roka (např. chanuka), jinak pravidelné bohoslužby nenavštěvují. Návratnost byla 24 dotazníků z celkového závěrečného počtu čtyřiceti, tedy 60%. Důvodem malé návratnosti je nízký věk respondentů, kteří se, podle prostředníků a zástupců jednotlivých církví, prakticky nescházejí nebo pouze soukromě. Nízkým věkem se zde rozumí, slovem prostředníků mládež, věk mezi 20 a 30 roky. Největší problém, pokud pomínou judaismus, byl u islámu, kde se našel pouze jeden konvertita – Čech, jinak jsou všichni cizinci s trvalým nebo dlouhodobým pobytem v České Republice.

5.5 Analýza dat

Nejdříve byly dotazníky rozděleny podle úvodních, funkcionálních otázek a otázek obsahových. Úvodní otázky udávají údaje jako věk, stupeň dokončeného vzdělání, vyznání a osobní přístup k náboženství. Respondenti byli rozděleni podle těchto faktorů do čtyř skupin a tyto skupiny rozebrány v kapitole 6.5.1. Další částí analýzy dat bylo analyzovat a interpretovat data z jednotlivých obsahových položek,

tedy otázek pět až jedenáct, z hlediska faktorů vyznání a osobního přístupu k víře, a okrajově také vzdělání a věku.

5.5.1 Úvodní otázky

Vyznání evangelické: Z pěti respondentů byli všichni nad 30 let s vyšším než středoškolským vzděláním – tedy od vyššího až po magisterské vysokoškolské. Dva respondenti byli vychováni v duchu své víry již od dětských let, čtyři jsou pravidelnými návštěvníky bohoslužeb a také se pravidelně modlí a to i mimo kostel. Jeden jediný respondent, který nebyl vychován v duchu své víry, nechodí ani pravidelně na bohoslužby a nemodlí se pravidelně

Vyznání římskokatolické: Věk respondentů v této skupině je rozprostřen mezi požadovaným věkem výzkumu. Nejmladšímu respondentovi je 23 let a nejstaršímu 35 let. Vzdělání respondentů je převážně magisterské, jedno bakalářské a dvě středoškolské. Dva muži byli v duchu své víry vychováni, z toho jeden je pravidelným návštěvníkem bohoslužeb a je také jediným z celé skupiny. Tři se modlí pravidelně a mimo kostel se modlí všichni z toho pouze jeden pravidelně 1 až 2 denně.

Vyznání pravoslavné: Tato skupina je velmi různorodá, ať už věkem či vzděláním. Tři respondenti mají středoškolské vzdělání, jeden vyšší a zbytek vysokoškolské. Šest respondentů bylo v pravoslaví vychováno, pět je pravidelnými návštěvníky bohoslužeb z nich čtyři se modlí pravidelně, i mimo kostel. Tři respondenti se pravidelně nemodlí a pouze jeden se nemodlí pravidelně a mimo kostel.

Islám: Nejmladšímu respondentovi je 27 let a je jediný, ostatním je nad třicet roků. Tento jeden jediný respondent do 30 let je i jediným konvertitou ve skupině, tudíž jako jediný nebyl v duchu své víry vychován. Ve vzdělání převládá vysokoškolské vzdělání – převážně bakalářský stupeň, dále středoškolské a jedno vysokoškolské nedokončené. Tři respondenti jsou pravidelnými návštěvníky bohoslužeb, modlí se pravidelně a to i mimo mešitu, jeden uvedl, že pětkrát denně i v noci, což je přesně s požadavky islámu. Zbylí tři respondenti nejsou pravidelnými návštěvníky bohoslužeb, dva se nemodlí pravidelně, ale modlí se mimo mešitu, jeden se modlí pravidelně, ale modlí se pouze v mešitě.

5.5.2 Otázka č. 5: Vztah k menšinám

Římskokatolické vyznání: Těmto respondentům jsou nejvíce sympatičtí z národnostních menšin Slováci, lidé z balkánských států, lidé z bývalého SSSR a Poláci, tedy občané ze zemí, kde je největší zastoupení křesťanství (zejména pravoslaví, ale i katolictví). Za nejméně sympatické považují respondenti Rómy. Co se týká osobního přístupu k víře, není v sympatiích k národnostním menšinám žijících na našem území žádný rozdíl. Pokud se zaměříme na sympatie k uvedeným náboženstvím, pouze tři respondenti, kteří se pravidelně modlí i mimo kostel a bohoslužby, jsou více tolerantní a považují za stejně sympatické jako křesťany i muslimy, na rozdíl od zbytku, pro které se jeví islám jako spíše nesympatický. Naopak respondenti, kteří nejsou zas až tak důslední a nežijí svou vírou v pravidelných bohoslužbách a modlení jsou více přístupní judaismu, který považují za sympatičtější než islám.

Evangelické vyznání: Stejně jako předchozí skupina jsou i zde nejvíce preferovanou skupinou Slováci, k nim respondenti přiřadili Němce – opět se jedná o země s převládajícím křesťanstvím nebo s podobnými hodnotami – a nejméně Rómové. S přihlédnutím k míře osobního přístupu je vidět rozdíl v sympatiích znova pouze u náboženských skupin, kde se respondent s ambivalentním vztahem vyjadřuje příznivěji k islámu a sympatiím k muslimům, kteří jsou respondentům, kteří byli ve své víře vychováni, pravidelně navštěvují bohoslužby a modlí se i mimo kostel, spíše nesympatičtí.

Pravoslaví: Všichni respondenti byli ve své víře vychováni a jejich přístup k víře je více méně osobní. Z národnostních menšin jsou této skupině, stejně jako předchozím, nejsympatičtější Slováci a nejméně sympatičtí Rómové. S náboženských skupin má tato skupina nejbližší ke křesťanům a na stejnou roveň, jako spíše více či méně sympatické, staví judaismus a islám.

Islám: Pro muslimy je náboženství nedílnou součástí jejich každodenního života. Kromě islámu, považují za přijatelná náboženství také křesťanství a judaismus. Vztah s judaismem je ale velmi rozporuplný a sympatie či antipatie závisí spíše na politických důvodech. Respondenti uvedli, že za nejvíce sympatické považují Slováky, Němce a Poláky – jejich dominantním náboženstvím je křesťanství a za nejméně sympatické považují Rómy a Vietnamce. S náboženských skupin jsou za sympatické považovány

islám a křesťanství a za nesympatický judaismus, jak je uvedeno výše. Zajímavé je, že jediný respondent – konvertita tyto antipatie k Židům nepociťuje.

Všichni respondenti bez rozdílu věku a vzdělání považují na nejvíce sympatické Slováky a nejméně Rómy. Jediné na co měl věk a vzdělání vliv byly sympatie k Židům, kteří byli více nesympatičtí skupině středoškolsky vzdělaných respondentů do 25 let.

5.5.3 Otázka č. 6 a 7: Vstřícnost ČR vůči cizincům

V odpovědi na tuto otázku není rozdíl mezi respondenty, někteří se domnívají, že by mělo být umožněno každému cizinci žít v naší republice a někteří se to nedomnívají. Pravděpodobně zde záleží na osobních zkušenostech a názorech každého jednotlivce. Jediný rozdíl ve vstřícnosti vůči cizincům je patrný ve stupni vzdělání, kdy se většina respondentů se středním stupněm vzdělání domnívá, že by mělo být umožněno každému cizinci žít v České republice. Zároveň s platnou legislativou, zákon č. 326/1999 Sb, se většina domnívá, že tu cizinci smí pobývat jen za určitých podmínek, někteří benevolentnější si myslí, že bez omezení.

5.5.4 Otázka č. 8: Vztah ČR k žadatelům o azyl

Vztah k žadatelům o azyl zdá se být velmi rozporuplný. Většinově jsou respondenti pro přijímání žadatelů o azyl. Vyšší procento je pro selekci, komu azyl udělit a komu ne. Protože otázka není podrobněji rozvedena, mohu se pouze domnívat, že výběr komu udělit azyl a komu ne, závisí na subjektivitě každého jednotlivce. Překvapující jsou dva póly u možnosti neudělit azyl nikomu, a to u protestantismu, kde tuto možnost neuvedl nikdo z respondentů a u islámu, kde tuto myšlenku sdílí hned dva respondenti, kteří jsou původem cizinci, a u kterých bychom očekávali pravděpodobně více solidarity.

5.5.5 Otázka č. 9: Problematika jiných národností na našem území

Pravděpodobně každý, i tolerantní a bezkonfliktní člověk, se někdy přímo či nepřímo setkal s konfliktními lidmi české či jiné národnosti a to také potvrdila většina

dotazovaných. Přesto se mezi respondenty našlo sedm takových, kteří si myslí, že nikde na celém území není problém s jinými národnostmi. Překvapující je, že se nejedná o výběr ze všech zkoumaných konfesí, ale pouze o dva respondenty muslimy a pět věřících z pravoslaví. Všichni, až na jednoho respondenta muslima, byli vychováni ve své víře od dětství. Druhou stranu tvoří tací, kteří si myslí, že jiné národnosti představují problém na celém území naší republiky. Těchto pět respondentů je výběrem všech zkoumaných náboženských konfesí. Zajímavostí je, že čtyři z pěti jsou křesťané a ani jeden z nich nebyl vychován ve své víře, přičemž všichni jsou vysokoškolsky vzdělaní. S určitou pravděpodobností můžeme říci, že tito respondenti nejsou příliš tolerantní k jiným národnostem, ať již si pod nimi představují kohokoliv a to z důvodů, že pro své domněnky s velkou pravděpodobností nemohou mít žádné podklady a důkazy.

5.5.6 Otázka č. 10: Zaměstnávání cizinců

Na otázku zaměstnávání cizinců na podřadnějších či méně kvalifikovaných místech, o které nemají Češi zájem, skoro všichni respondenti reagovali stejně. Tedy, že s takovýmto postupem nesouhlasí. Přesto se našlo několik, přesně čtyři, tací, kteří souhlasí s položeným tvrzením v položce deset. Pokud porovnáme výsledek s otázkou devět, objeví se zajímavost v podobě tolerantních pravoslavných věřících, pro které nepředstavují občané jiných národností problém, ale kteří souhlasí se zaměstnáváním cizinců na méně zajímavých pracovních pozicích, o které už čeští občané nemají zájem. Tato rozporuplnost je velice zajímavá, ale pravděpodobně souvisí pouze s vysokou mírou nezaměstnanosti, převážně středoškolsky vzdělaných lidí, na území ČR.

5.5.7 Otázka č. 11: Vztah respondentů k přistěhovalcům

Vztah k přistěhovalcům v otázkách zaměstnanosti zdá se být víc než dobrý. Respondenti, až na výjimky, s tvrzením, že by přistěhovalci brali Čechům práci, nesouhlasí. Výjimku tvoří dva respondenti z řad římskokatolické církve (bez náboženského vedení od dětství a velmi volným osobním přístupem k víře), kteří si bez výhrad myslí pravý opak. Stejně tak jsou respondenti, více méně spokojeni v otázce zátěže sociálního systému země. Pokud si tyto dvě tvrzení dáme dohromady, vyvstává

nám logický problém a otázka – Jak je možné, že přistěhovalci neberou Čechům práci a zároveň nezatěžují sociální systém země? Tato tvrzení se dají s pravděpodobností a jistou dávkou představivosti interpretovat i tak, že většina přistěhovalců se dokáže uživit či mají dostatečné prostředky, aby zde mohli žít bez zatěžování „našeho“ sociálního systému. Stejně tak bylo příjemné i zjištění, že většina respondentů vnímá přistěhovalce a jejich kulturní život a tradice kladně, ne jako element narušující naši kulturu, který je nutné nějakým způsobem pro větší blaho ořezat, tedy přizpůsobit našim tradicím a hodnotám. Tato většinová, multikulturně a sociálně kladná, tvrzení a myšlení respondentů narušuje otázka kriminality, kde nepatrně převyšuje názor, že přistěhovalci zhoršují problémy s kriminalitou. Zde se nejspíš musíme vrátit k otázce zaměstnanosti a sociálního systému, které spolu souvisí. Je-li interpretace správná a logická, můžeme tedy s jistou určitostí tvrdit, že výrok související se zvýšenou kriminalitou zapadá do této logiky. Tedy pokud přistěhovalci nemají dostatečné prostředky vlastní či nemají pravidelný příjem, může docházet k páchání trestné činnosti (od drobných krádeží přes kuplířství až po drogovou činnost a organizovaný zločin), čímž nedochází k zátěži sociálního systému, ve smyslu dotýkající se běžných občanů.

Závěr

Jak je patrné z interpretace dat v poslední kapitole, nemá náboženská příslušnost, jak se zdá, vliv na vztah respondentů k etnickým menšinám, jiným národnostem či přistěhovalcům. To co se odráží v tomto vztahu, je náboženská výchova od dětství a osobní přístup k víře. Paradoxem je, že u příslušníků jedné církve fungují tyto proměnné ve smyslu tolerance a u druhé je tomu naopak. Výsledky ukázaly, že pokud respondenti římskokatolické a evangelické církve nebyli ve své víře vychováni, ale i přesto je u některých jejich přístup k víře velmi osobní a úzký, bývají spíše netolerantní a mají předsudky. Stejně na tom jsou ve víře vychovaní pravoslavní věřící a muslimové, jejichž vztah k víře a náboženství je spíše benevolentnější. Tedy dva přístupy se stejným výsledkem. Jako tolerantnější s menšími předsudky jsou, podle výsledků výzkumu, ti respondenti, jejichž vztah je podle Allporta „nitěrný“, tedy zralý. Svůj podíl na výsledcích má ovšem také věk, vzdělání a osobní zkušenost. Je to viditelné u mladší generace středoškolsky vzdělaných respondentů, stejně jako u starší věkové hranice kolem 33 let. Tyto dvě skupiny se ve svých odpovědích většinou rozcházejí. Intenzita předsudku je patrně více důsledkem individuálního postoje a osobní zkušenosti.

Ukazuje se, že bez ohledu na náboženské hodnoty i společenský status, jsou pro respondenty z řad brněnských monoteistů nejvíce sympatičtí Slováci a nejméně Rómové. Na tuto „pravdu“ poukázal i sociolog Ivan Gabal. „Sociolog Ivan Gabal ukázal, že Češi v podstatě rozlišují tři kategorie cizinců. První z nich jsou takzvaní "kapitáloví" cizinci, kteří jsou z kulturního hlediska považováni za přijatelné (např. Američané, Francouzi, Němci). Druhou skupinou jsou takzvaní "příbuzní" (Slováci, Češi žijící v zahraničí, židé), vůči nimž je postoj Čechů poněkud smíšený, ale kteří jsou stále ještě přijatelní, i když jsou to "cizinci". Třetí skupinu však tvoří Arabové, Vietnamci, Číňané, lidé z bývalé Jugoslávie, Rusové, Ukrajinci, černoši a především Romové, kteří - navzdory svému dlouhodobému pobytu v ČR a navzdory svému českému občanství jsou Čechy považováni za ty nejčizější "cizince". Gabal se domnívá, že původem xenofobních postojů Čechů je český ideál kulturní, etnické a národní

homogenity, dále určitá sebestřednost a represivní postoj vůči imigraci a příchodu cizinců do ČR.“²⁸

Je tedy zřejmé, že mezi náboženstvím a předsudky není žádná jednoznačná spojitost. Náboženství hraje důležitou roli, ale je nutné rozlišovat mezi jeho egocentrismem a universalistickým přístupem. Nemůžeme tedy určit vztah mezi náboženstvím a předsudky, aniž bychom nespecifikovali, o jaký druh religiozity se jedná a jakou roli hraje v životě každého jednoho věřícího.

Všichni lidé, ať už věřící či nevěřící, bychom se měli řídit „zlatým pravidlem“* společným všem velkým náboženstvím.

* „ Jak byste chtěli, aby lidé jednali s vámi, tak vy ve všem jednejte s nimi.“
(Matouš 7;12)

²⁸ GOLGO, Fabiano. Česká xenofobie : Buď s námi, nebo proti nám... *Britské listy* [online]. 18. 5. 2010, květen 2010, [cit. 2011-12-05]. Dostupný z WWW: < <http://blisty.cz/art/52572.html> >. ISSN 1213-1792.

Resumé

Vliv religiozity hraje v životě každého člověka svoji roli. Jedni ji přijímají jako součást sebe sama a nepotřebují k víře a sebetranscendenci žádnou instituci, jiní ji k tomu potřebují. Jsou i tací, kteří potřebují pouze tu instituci a nic víc. Instituce se pro ně stává únikem a oporou ve světě, kterému nerozumí. Náboženství plní paradoxní úlohu. Na jedné straně pomáhá a na druhé omezuje. Díky tomuto fenoménu vzniklo mnoho vědních odvětví, od religionistiky, přes sociologii náboženství až po psychologii náboženství. Všechny plní svoji úlohu. Poukazují více méně na chování věřících lidí a ukazují, jak důležitou roli kromě religiozity a příslušnosti k určité konfesi, hraje rodina, společnost, stát a hlavně osobností složka každého jedince.

Cílem této práce bylo nastínit vztah náboženství, náboženské konfese a osobní víry k předsudkům vůči etnickým skupinám a jiným národnostem žijícím na našem území.

Práce byla rozdělena do několika kapitol. První byla věnována teorii náboženství a jeho dělení. Druhá konkrétnímu popisu „zkoumaných“ náboženství. Třetí poukázala na toleranci a důležitost psychologie náboženství a poslední čtvrtá část se věnovala náboženství v multikulturní společnosti. Pátá část práce je empirická a věnuje se výzkumu a interpretaci získaných dat.

Summary

Religiosity plays an important role in lives of all people. Some people accept it as an integral part of themselves and do not need any institution for their belief and self-transcendence while others need an institution. There are also people, however, who need just the institution and nothing else. For them, the institution becomes a way of escape and support in the world they do not understand. Religion plays a paradoxical role. On the one hand it helps, on the other restricts. This phenomenon has given rise to a number of scientific disciplines, from religious studies, sociology of religion to the psychology of religion. All play their respective parts. They point, to a greater or lesser extent, to behavioural patterns of religious people. Aside from religion and membership to a particular confession they demonstrate the significance of family, society, state and, in particular, personality type of each individual.

This thesis aims to outline the relationship between religion, religious confession and personal belief on the one side and prejudice against ethnic groups and other nationalities living in the Czech Republic on the other.

The paper is divided in several chapters. The first one focuses on the theory of religion and its classification. The second provides specific descriptions of the religions researched. The third discusses tolerance and the importance of the psychology of religion and the fourth one deals with the role of religion in a multicultural society. The fifth section is empirical and lays out the research methodology and interpretation of the data obtained.

Seznam použité literatury a internetových zdrojů

Bible: český studijní překlad, překlad Krchňák, Michal. Praha : KMS, vyd. 1. 1562 s.
ISBN 978-80-86449-61-6

Korán, překlad Hrbek, Ivan. Praha : Odeon, 1991, vyd. 2. 794 s. ISBN 80-207-0444-2

<http://blisty.cz>

<http://www.pravoslavnacirkev.cz>

<http://www.orthodoxia.cz>

<http://www.brno-iienvagnet.cz>

<http://www.fzo.cz>

<http://www.holocaust.cz>

<http://www.pravoslavbrno.cz>

<http://www.biskupstvi.cz>

<http://www.cirkev.cz>

<http://cs.wikipedia.org>

<http://www.zob.cz>

<http://www.mesita.cz>

<http://www.katolik.cz>

<http://www.e-cirkev.cz/>

<http://www-evagnet.cz>

<http://brno1.evangelnet.cz/>

<http://www.czso.cz>

ALLPORT, Gordon W. *O povaze předsudků*. Praha : Prostor. 2004. Vyd. 1. 576 s. ISBN 80-7260-125-3

AMSTRONG, Karen. *Islám*. Praha : Slovan, 2008. 255 s. ISBN 978-80-7391-3

BEČKA, Jiří. MENDEL, Miloš. *Islám a české země*. Olomouc : Votobia. 1998. 231 s. ISBN 80-7220-043-8

FISHBANE, Michael A. *Judaismus: zjevení a tradice*. Praha : Prostor. 1996. 192 s. ISBN 80-85190-47-8

FRANZEN, August. *Malé dějiny církve*. Kostelní vydří : Karmelitánské nakladatelství. 2006. Vyd. 3. přepr. a rozš. 398 s. ISBN 80-7195-082-3

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno : Paido. 2000. 207 s. ISBN 80-85931-79-6

HEJNA, Dalibor. *Psychologie a sociologie náboženství*. Ústí nad Labem : [UJEP]. 2004. Vyd. 1. 55 s. ISBN 80-7044-626-9

HERVIEU-LÉGER, Daniel. Náboženství v ultramoderních společnostech: ztráta, návraty a proměny. In *Národ a náboženství v době globalizace*. 1. Praha : Karolinum, 2008. s. 192. ISBN 978-80-246-1516-5.

HOLM, Nils G. *Úvod do psychologie náboženství*. Praha : Portál, 1998. Vyd. 1. 157 s. ISBN 8071782173

CHRÁSTKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha : Grada Publishing a.s. 2007. Vyd. 1. 272 s. ISBN 978-80-247-1369-4

JANATA, Jarmír. *Agrese tolerance a intolerance*. Praha : Grada. 1999. Vyd. 1. 220 s. ISBN 80-7169-889-X

JOHNSON, Paul. *Dějiny židovského národa*. Praha : Rozmluvy. 1995. Vyd. 1. 845 s. ISBN 80-85336-31-6

Judaismus, křesťanství, islám. ed. PAVLICOVÁ, Helena. HORYNA, Břetislav. Olomouc : Nakladatelství Olomouc, 2003. Vyd. 1. 661 s. ISBN 80-7182-165-9

KÜNG, Hans. *Po stopách světových náboženství*. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury. 2006. Vyd. 1. 306 s. ISBN 80-7325-059-4

MÜLLER, Zdeněk. *Islám*. Praha : Svoboda, 1997. Vyd. 1. 187 s. ISBN 80-205-0534-2

NOSEK, Bedřich. KREJČOVÁ, Helena. *Židé v českých zemích – příloha k Atlasu univerzálních dějin židovského národa*. Praha : Victoria Publishing. 1995. Vyd. 1. 18 s. ISBN 80-7187-040-4

ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie náboženství a spirituality*. Praha : Portál. 2007. Vyd. 1. 328 s. ISBN 978-80-7367-312-3

SILLAMY, Norbert. *Psychologický slovník*. Olomouc : Univerzita Palackého. 2001. Vyd. 1. 246 s. ISBN 80-244-0249-1

SKUTIL, Martin. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu*. Praha : Portál. 2011. Vyd. 1. 256 s. ISBN 978-80-7367-778-7

TAUER, Felix. *Svět islámu: jeho dějiny a kultura: nástin politického, sociálního, hospodářského a kulturního vývoje zemí, do nichž proniklo učení arabského Proroka od jeho vystoupení do konce 1. světové války*. Praha : Vyšehrad. 1984. Vyd. 1. 268 s.

VÝROST, Josef. SLAMĚNÍK, Ivan. *Sociální psychologie*. Praha : Grada. 2008. Vyd. 1. 404 s. ISBN 978-80-247-1428-8

WERNER, Karel. *Náboženské tradice Asie: Od Indonesie po Japonsko*. Brno : Masarykova Univerzita. 2002. Vyd. 1. 711 s. ISBN 80-210-2978-1

ZEEBER, Michel. *Velká světová náboženství*. Praha : Levné knihy Kmo. 2006. Vyd. 1. 66 s. ISBN 80-7309-355-3

Přílohy

Tab. 1 Skladba obyvatelstva podle náboženského vyznání v roce 1950 a v letech 1991 a 2001
(zdroj ČSÚ)

UKAZATEL	1950		1991		2001		INDEX 2001/ 1991
	ABSOLUTNĚ	%	ABSOLUTNĚ	%	ABSOLUTNĚ	%	
Věřící celkem	8 353 282	93,9	4 523 734	43,9	3 288 088	32,2	72,7
v tom:							
Církev československá husitská	946 497	10,6	178 036	1,7	99 103	1	55,7
Církev římskokatolická	6 792 651	76,4	4 021 385	9	2 740 780	26,8	68,2
Českobratrská církev evangelická	401 729	4,5	203 993	2	117 212	1,2	57,5
Ostatní	212 405	2,4	120 317	1,3	330 993	3,2	275,1
z toho:							
Náboženský spol. Svědkové Jehovovi	x	X	14 575	0,1	23 162	0,2	158,9
Pravoslavná církev v českých zemích	50 063	0,6	19 354	0,2	22 968	0,2	118,7
Slezská evangelická církev a. v.	57 807	0,6	33 130	0,3	14 020	0,1	42,3
Osoby bez vyznání	519 962	5,8	4 112 864	39,9	6 039 991	59	146,9
Nezjištěno	22 889	0,3	1 665 617	16,2	901 981	8,8	54,2
Obyvatelstvo celkem	8 896 133	100	10 302 215	100	10 230 060	100	99,3

Dotazník:

dotazník.pdf

Věk:

Vzdělání: středoškolské x bakalářské x magisterské x vyšší x vysokoškolské
nedokončené

Vyznání: římskokatolické x pravoslavné x evangelické x islám x judaismus

1. Jste pravidelný návštěvník bohoslužeb?: ano x ne
2. Byl jste v duchu své víry vychováván od raného dětství?: ano x ne
3. Modlíte se pravidelně?: ano x ne
4. Modlíte se i mimo svatostánek?: ano – pravidelně: prosím vypište
- nepravidelně
ne

5. Jak byste označili svůj vztah k uvedeným skupinám obyvatel žijícím na našem území? 1 - velmi sympatičtí, 2 – sympatičtí, 3 – spíše sympatičtí, 4 – spíše nesympatičtí, 5 – nesympatičtí, 6 – velmi nesympatičtí

	1	2	3	4	5	6
Slováci						
Němci						
Poláci						
Vietnamci						
Židé						
Lidé z bývalého SSSR						
Lidé z balkánských států						
Romové						
Muslimové						
Křesťané						

6. Domníváte se, že každému cizinci, který chce přijít do ČR a žít zde, by to mělo být umožněno?
ano x ne
7. Prosím zakroužkujte odpověď, která je vám nejbližší:
Cizinci by v ČR: a) neměli mít vůbec možnost dlouhodobě pobývat
b) měli mít možnost dlouhodobě pobývat jen za určitých podmínek
c) měli mít možnost pobývat prakticky bez omezení.
8. Prosím zakroužkujte odpověď, která je vám nejbližší:
ČR by žadatele o azyl a) měla přijímat

b) vůbec neměla přijímat

c) měla rozlišovat a některé přijímat a některé nepřijímat

9. Představují občané jiných národností, kteří k nám přišli v posledních letech, problém

a) na celém našem území – ano x ne

b) v místě vašeho bydliště - ano x ne

c) v některých oblastech ČR – ano x ne

10. Cizinci by se měli zaměstnávat jen v profesích, o které nemají Češi zájem
souhlasím x nesouhlasím

11. Podívejte se prosím na následující výroky a vyznačte, kam byste na škále umístil svůj názor.

1 bez výhrad souhlasím	2 souhlasím	3 spíše souhlasím	4 spíše nesouhlasím	5 nesouhlasím	6 absolutně nesouhlasím
------------------------------	----------------	-------------------------	---------------------------	------------------	-------------------------------

Přistěhovalci berou Čechům práci

Přistěhovalci narušují kulturní život země.

Přistěhovalci zhoršují problémy s kriminalitou.

Přistěhovalci zatěžují sociální systém země.

Pro větší blaho společnosti je lepší, když přistěhovalci zcela přijmou typické znaky a tradice naší většinové společnosti.